Symbol No.................. RE-123'AC'

SEE 2074 (2018)

अनिवार्य सामाजिक अध्ययन

(नयाँ पाठ्यक्रम)

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : २ घन्टा १५ मिनेट **पूर्णाङ्क : ७५**

समूह 'क' (Group 'A')

तलका प्रश्नहरूको अति छोटो उत्तर दिनुहोस् । **७x१=७**

Write very short answer of the following questions.

१. मानव विकास सूचकाङ्क गणना गर्नुको एउटा उद्देश्य लेख्नुहोस् ।
Write one objective of calculating human development index.

२. स्वरोजगारले देशको आर्थिक समृद्धि हासिल गर्न कसरी मद्दत पुऱ्याउँछ ? आफ्नो विचार एक वाक्यमा लेख्नुहोस् ।
How does self-employment help to enrich economic prosperity of a nation? Write your view in a sentence.

३. हाम्रा सांस्कृतिक सम्पदाहरुको संरक्षणबाट हुने कुनै दुईओटा फाइदाहरु लेख्नुहोस् ।
Write any two advantages of preserving our cultural heritages.

४. मानव बेचबिखन नियन्त्रणमा सरकारले खेल्नुपर्ने कुनै एक भूमिका उल्लेख गर्नुहोस् ।
Mention a role that should be played by the government to control human trafficking.

५. '१२ बुँदे दिल्ली समझदारी' कहिले भएको थियो ?
When was '12 points Delhi Agreement' held?

६. विप्रेषण रकमको सही सदुपयोग गर्ने कुनै एक उपाय सुझाउनुहोस् ।
Write any one suggestion to utilize the remittance properly.

७. नेपालले संयुक्त राष्ट्रसंघको सदस्यको नाताले खेलेको कुनै एक भूमिका लेख्नुहोस् ।
Write any one role played by Nepal as the UN member country.

समूह 'ख' (Group 'B')

तलका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर दिनुहोस् । **१०x४=४०**

Write short answer of the following questions.

८. प्रदेश नं. १ र प्रदेश नं. ५ का दुई समानता र दुई भिन्नताहरु प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
Write any two similarities and differences between province No. 1 and Province No. 5.

९. नेपालमा निर्माण हुन लागेका आयोजनाहरुमा स्वदेशी वा विदेशी लगानीमध्ये कुन उपयुक्त लाग्छ ? लेखाजोखा गर्नुहोस्
Which type of investment do you prefer in the ongoing development projects in Nepal either internal of foreign? Evaluate.

क्रमशः

१०. तपाईंको विचारमा मानव बेचबिखनका प्रमुख कारणहरु के-के हुन् ? चार बुँदामा उल्लेख गर्नुहोस् ।
What are the main causes of human trafficking? Write your views in four points.

११. नेपालमा छुवाछुत प्रथा गैरकानुनी भए तापनि पूर्ण रुपमा हटेको छैन । समाजमा छुवाछुत गर्ने व्यक्तिलाई त्यसो नगर्नका लागि कसरी सम्झाउनुहुन्छ ? चार बुँदामा लेख्नुहोस् ।
Although, untouchability is an illegal act, it has not been eradicated yet. How would you convince a person of your community believing in untouchability? Write in four points.

१२. तपाईं बसोबास गर्ने प्रदेशको प्रदेशसभा कसरी समावेशी छ ? आफ्नो साथीलाई समावेशिताको बारेमा एउटा चिठी लेखी प्रस्ट्याउनुहोस् ।
How is your Provincial Parliament inclusive? Clarify the inclusiveness by writing a letter to your friend.

१३. उत्तर अमेरिकी राष्ट्रहरुमध्ये संयुक्त राज्य अमेरिका र क्यानाडाले प्रशस्त आर्थिक उन्नति गर्नु तर त्यही महादेशका अन्य देशहरुको आर्थिक उन्नति हुन नसक्नुका कारणहरु विश्लेषण गरी चार बुँदामा लेख्नुहोस् ।
North American countries like the USA and Canada have done better economic progress but other countries of the same continent are less developed. What are the causes behind it? Mention your analytical reasons in four points.

१४. मौसमी हावापानीको क्षेत्रमा बढी जनघनत्व हुनुका कुनै चार कारणहरु लेख्नुहोस् ।
Write any four reasons for being high density of population in monsoon climate region.

१५. द्वितीय विश्वयुद्धको कारण र असरलाई समेटेर निम्न शीर्षकमा एउटा छोटो विवरण तयार गर्नुहोस् ।
Prepare a short description assembling the cause and effect about the second world war on the following topics:

- हिटलर र मुसोलिनीको नीति (Policy of Hitler and Mussolini)
- युद्धमा सामेल भएका मुख्य राष्ट्रहरु (Major countries involved in the war)
- युद्धमा गोरखा सैनिकको भूमिका (Role of Gorkha's Army)
- तपाईंको आफ्नो निष्कर्ष (Your own conclusion)

१६. सहकारी सिद्धान्तबाट कस्ता प्रेरणाहरु प्राप्त गर्न सकिन्छ ? कुनै चारको सूची तयार पार्नुहोस् ।
What are the inspirations that we can get from principle of co-operatives? List any four of them.

क्रमश:

१७. तल दिइएका संयुक्त राष्ट्रसंघका विशिष्टीकृत संस्थाहरुको पूरा रूप र प्रत्येकको एक/एकओटा कार्य उल्लेख गर्नुहोस् ।

Write the full form of the following the UN specialized agencies and mention one function of each of them.

i) WHO ii) FAO iii) ILO iv) UNHCR

समूह 'ग' (Group 'C')

तलका प्रश्नहरूको लामो उत्तर दिनुहोस् । **४x७=२८**

Write long answer of the following questions.

१८. लोक सेवा आयोग र निर्वाचन आयोगबीच तिनीहरुको गठन प्रक्रियाको आधारमा तीनओटा बुँदामा समानता र कामको आधारमा चारओटा बुँदामा भिन्नता देखाउनुहोस् ।

Show the three similarities between Public Service Commission and Election Commission on the basis of their formation process and differentiate them on the basis of works done by them in four points.

१९. पृष्ठभरि नेपालको नक्सा बनाई निम्न तथ्यहरु भर्नुहोस् ।

Draw a full page map of Nepal and insert the following facts in it.

अर्घाखाँची (Arghakhanchi), चोयु हिमाल (Mt. Choyu) , कर्णाली लोकमार्ग (Karnali Highway), तिलिचो ताल (Lake Tilicho)

अथवा (Or)

उत्तर अमेरिकाको नक्सा बनाई निम्न तथ्यहरु भर्नुहोस् ।

Draw a map of North America and insert the following facts there.

कर्कट रेखा (Tropic of Cancer), मृत उपत्यका (Death Valley), सेन्ट लरेन्स नदी (St. Lawrence river), मेक्सिको खाडी (Gulf of Mexico)

२०. 'ब्रिटिश साम्राज्यवाद र राणाहरुको स्वार्थरुपी साँठगाँठले गर्दा विश्वयुद्धहरुमा नेपालीहरुको सहभागिता भएको थियो' यस भनाइको आधारमा एक विश्लेषणात्मक टिप्पणी लेख्नुहोस् ।

'Nepalese had participated in World Wars due to the vested close knot between British Imperialism and Ranas.' Make an analytical note on this statement.

२१. सहकारीका विशेषता उल्लेख गर्नुहोस् । सहकारीले आर्थिक वृद्धि तथा विकासमा सहयोग पुऱ्याउँछ । प्रस्ट पार्नुहोस् ।

Mention the features of cooperatives. Explain how cooperatives help the economic growth and development. .

माध्यमिक शिक्षा परीक्षा २०७४ (SEE 2018)
उत्तरकुञ्जिका (Marking Scheme)

विषय: **अनिवार्य सामाजिक अध्ययन**

पूर्णाङ्क:- ७५

उत्तरपुस्तिका परीक्षण कुञ्जिका उत्तरपुस्तिका परीक्षणको निम्ति परीक्षकलाई सामान्य मार्गनिर्देशन हो । परीक्षकले उत्तरको शुद्धता, स्तरीयता, मौलिकता आदि हेरी आवश्यकता अनुसार विवेक प्रयोग गरी स्तर अनुसार सही, स्पष्ट, उपयुक्त, मापनीय र स्तरीय मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ । सम्भव भएसम्म कुञ्जिकाले निर्देश गरेको परिधि र सीमाभित्र रही मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।

Q.No.	उत्तर	Marks
1.	– मानव विकासको अवस्था पहिचान, – मानव विकासको अवस्थाको सुधार वा मानव विकासको अवस्था सुधार गर्न रणनीति तयार पार्न वा मिल्दा उद्देश्य लेखेमा ।	1
2.	– आयआर्जन वृद्धि – पूँजी सङ्कलन – लगानी बवद्धि यी र यस्तै मिल्दो कुनै १ बुँदा उल्लेख गर्दै एक वाक्यमा लेखेमा	1
3.	साँस्कृतिक सम्पदाको संरक्षणको निम्न मध्ये कुनै दुई फाइदा लेखेमा ०.५x२ अङ्कका दरले : – देशको पहिचान र गौरव बढ्ने, – देशको पहिचान अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा फैलिने, – पर्यटन व्यवसायको विकास हुने, – कला र संस्कृतिको संरक्षण हुने, – भावी पुस्तालाई पुर्खाहरुको योगदान जानकारी हुने ।	1
4.	– कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन, – दोषीलाई कडा सजाय, – चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन, – प्रभावकारी Media Coverage नीति । यी र यस्तै कुनै एक मिल्दो उत्तर लेखेमा	1
5.	– २०६२ मंसिर ७ लेखेमा ।	1
6.	– उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गर्नुपर्ने, – फजुल खर्चमा कमि । यी र यस्तै मिल्दो १ बुँदा लेखेमा ।	1
7.	– उपनिवेशवादको विरोध, – ठूला र शक्तिशाली राष्ट्रहरुले साना राष्ट्रहरुलाई गरेको हस्तक्षेपको विरोध, – UN शान्ति मिसनमा संलग्नता । यी र यस्तै मिल्दो कुनै १ बुँदा लेखेमा ।	1
8.	दिइएका दुई समानताहरु जस्तै मिल्ने दुई बुँदा लेखेमा । – दुबै प्रदेशमा तराई पहाडको भौगोलिक बनावट मिल्दो जुल्दो भएको,	2

	सामाजिक, साँस्कृतिक, जातीय विविधताहरू जस्ता समानताहरु दुई बुँदामा लेखेमा । फरक : क) क्षेत्रफलमा फरक (प्रदेश नं. १ को २५,९०५ वर्ग कि.मि. र प्रदेश नं. ५ को २२,२८८ वर्ग कि. मि.) ख) प्रदेश १ मा भन्दा प्रदेश ५ मा तराईको क्षेत्र बढी पर्ने, वा यस्तै मिल्ने दुई फरकहरु लेखेमा	2
9.	नेपालमा निर्माण हुन लागेका विकास आयोजनाहरुमा स्वदेशी लगानी नै उत्तम हुन्छ । लेखेमा स्वदेशी लगानीलाई उत्तम मान्नुका कारणहरु : – स्वदेशी लगानीमा निर्माण भएका आयोजनाहरुप्रति अपनत्व रहन्छ । – वैदेशीक लगानी ग्रहण गर्दा विभिन्न किसिमका सम्झौताहरु गर्नुपर्ने हुन्छ । कतिपय सम्झौताहरु स्वदेशका लागि भन्दा लगानीकर्ता देशका लागि फाइदा हुने खालका हुन सक्छन् । – स्वदेशी लगानीमा विकास निर्माणका आयोजना सञ्चालन गर्दा स्वदेशी नागरिकहरुले नै रोजगारका अवसर पाउँछन् । जस्ता तिनओटा बुँदाहरु लेखेमा प्रत्येकको १ अङ्कका दरले	1 3
10.	– आम नागरिकमा शिक्षाको कमी, – गरिबीको प्रभाव, – कानूनको कार्यान्वयन नहुनु, – दण्डहीनता वृद्धि आदि जस्ता चार बुँदामा लेखेमा ।	4
11.	– सबै मानिसहरु कानूनमा समान छन्, – छुवाछुत गर्दा सामाजिक अपराध हुन्छ, – छुवाछुत गरेमा कानुन बमोजिम दण्डित भइन्छ – समतामूलक समाज निर्माणका लागि आफैबाट छुवाछुतको अन्त्यको सुरुवात गर्नुपर्दछ । यी वा यस्तै ४ ओटा सुझाव लेखेमा ।	4
12.	क) महिलाको सहभागिता, ख) दलितको सहभागिता, कानूनमा व्यवस्था भए अनुसारको छ भनी उल्लेख गर्दै साथीलाई पत्र लेखेमा	
13.	संयुक्त राज्य अमेरिका र क्यानडामा मानव संसाधनको विकास, – मानव संसाधनको विकास, – दक्ष जनशक्ति, स्रोत र साधनको परिचालन, – व्यापार र वाणिज्यको उन्नती, – कृषिमा प्रविधिको प्रयोग, – सेवा क्षेत्रको विस्तार, – उद्योगमा आधुनिकीकरण हुनु तर अन्य मुलुकमा मानव संसाधनको विकास हुन नसक्नु, भ्रष्टाचार, स्रोतसाधनको कमी, स्वास्थ्य सेवा सुविधाको कमी, परम्परागत कृषि प्रणाली आदि उल्लेख गर्दै विश्लेषण सहितको ४ बुँदा उल्लेख गरेमा ।	4
14.	तलका जस्तै ४ वटा मिल्ने बुँदामा उत्तर लेखेमा । – प्रशस्त वर्षा हुनु,	4

	– हावापानीको अनुकुल अवस्था हुनु, – माटो उर्बर हुनु, – मानव सभ्यताको उत्पति स्थलहरु हुनु ।	
15.	– कम्युनिष्ट विरोधि गुप्त सन्धि गर्ने, रुसको प्रभावलाई रोक्ने, बेलायत र फ्रान्सको सैन्य शक्तिको तुलनामा आफ्नो सैन्य शक्ति वृद्धि गर्ने आदि उल्लेख गरेमा । – जर्मनी, इटली र जापान धुरी राष्ट्रको रुपमा र रुस, बेलायत र फ्रान्स मित्र राष्ट्रको रुपमा सामेल भएका थिए भनी नाम लेखेमा । – गोरखा सैनिकले साइप्रस, अफगानिस्तान, वर्मा, मलाया, फिलिपिन्स आदि राष्ट्रमा वीरतापूर्वक लडेर भिक्टोरिया क्रस जस्तो सम्मानित पदक पाएको उल्लेख गरेमा । – उपयुक्त विश्लेषण सहित सारांश लेखेमा/निश्कर्ष दिएमा ।	1 1 1 1
16.	उक्त सिद्धान्तबाट निम्न प्रेरणा लिन सकिन्छ । – सामुहिकताको भावना, – स्वयंसेवीता, – लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यताको अनुशरण, – आपसी सहकार्य, – समुदायप्रतिको उत्तरदायित्व । वा यस्तै मिल्ने बुँदा लेखेमा	4
17.	(i) WHO- World Health Organization कार्य - विश्व खाद्य संप्रभुता संरक्षण एवम् कृषि अनुसन्धान कार्य (ii) FAO- Food and Agricultural Organization कार्य - स्वास्थ्य सम्बन्धि जन चेतना कार्यक्रमहरू विश्वव्यापी सञ्चालन (iii) ILO- International Labour Organization कार्य - बाल श्रम तथा शोषण विरुद्धको पैरवी (iii) UNHCR- United Nations High Commission for Refugees कार्य - शरणर्थीहरूलाई आधारभूत सुविधा तथा सुरक्षा प्रवन्ध गर्ने वा यस्तै मिल्ने कार्य हरू लेखेमा	1 1 1 1
18.	गठन प्रक्रियाको आधारमा लोकसेवा आयोग र निर्वाचन आयोग बीच समानता : – संवैधानिक परिषदको सिफारिसमा राष्ट्रपतिबाट आयोगका सबै सदस्यहरुको नियुक्ति हुने, – दुबैमा नियुक्त भएका सदस्यहरुको पदावधि ६ वर्षको हुने, – यी दुबैमा सदस्य पदमा नियुक्त हुनको लागि नेपाली नागरिक हुनुपर्ने, ४५ वर्ष पूरा भएको हुनपर्ने । यी वा यस्तै ३ ओटा समानता लेखेमा । कामको आधारमा यी २ आयोग बीच भिन्नता : १) लोकसेवा आयोगले निजामती कर्मचारी भर्ना गर्न विज्ञापन गर्ने, परीक्षा लिने गर्दछ भने निर्वाचन आयोगले विभिन्न तहका निर्वाचनको सञ्चालन र नियन्त्रण गर्दछ । २) निजामति सेवाको पद बाहेक सङ्घीय सरकारी सेवा र संगठित संस्थाको पदपूर्तिको लागि लोकसेव आयोगले नै परीक्षा सञ्चालन गर्दछ भने निर्वाचन सम्बन्धी आचारसंहिता निर्धारण गर्ने काम निर्वाचन आयोगले गर्दछ ।	3

	३) निजामति पदका लागि आवश्यक पर्ने योग्यता, परीक्षाको किसिम, सबैको निर्णय गर्ने काम लोकसेवा आयोगले गर्दछ भने निर्वाचन सम्बन्धि सबै कुराको निर्णय निर्वाचन आयोगले गर्दछ । यी र यस्तै चार ओटा बुँदामा उत्तर दिएमा ।	4
19.	नक्सा बनाएको ३ अङ्क विवरण भरेको ४ अङ्क 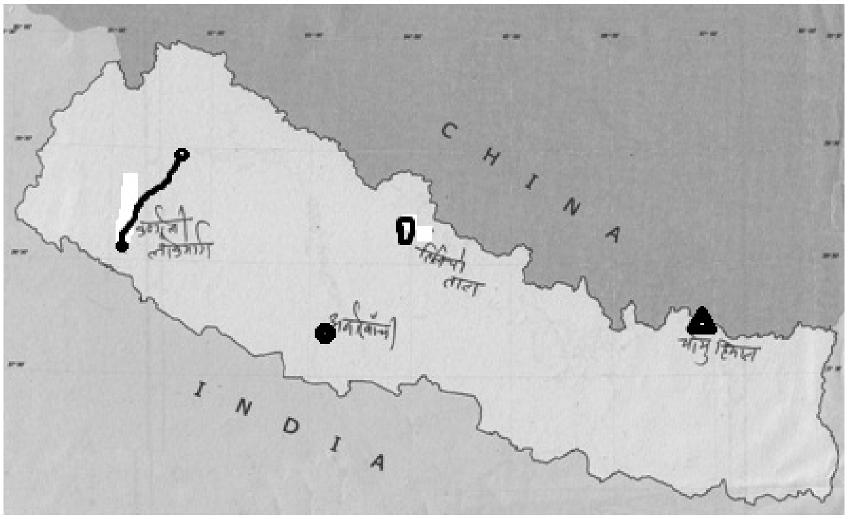 अथवा 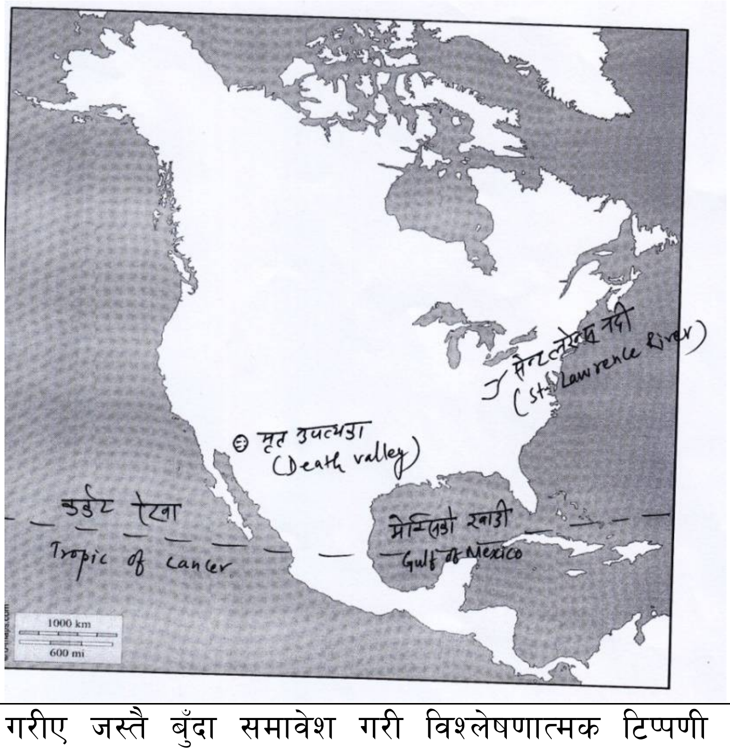 	3 4
20.	तल उल्लेख गरीए जस्तै बुँदा समावेश गरी विश्लेषणात्मक टिप्पणी तयार पारेमा । १) राणाहरु ब्रिटिस निर्भर थिए । २) राणाहरुको अधिपत्य ब्रिटिस सरकारको मद्दतको कारणले टिकेको थियो । ३) भारतमा ब्रिटिस विरोधी गतिविधि नियन्त्रण गर्न राणाहरुले सैन्य सहयोग गरेका थिए ।	7

	४) युवाशक्ति युद्धमा पठाउँदा राणा विरोधि गतिविधि नहुने आँकलन गरेर । ५) युद्धमा नेपाली युवा पठाएवापत राणा सरकारले एकमुष्ट आर्थिक लाभ प्राप्त गर्दथ्यो । ६) राणाहरुले देश भित्र रोजगारीको व्यवस्था गर्न नसकेर वा यस्तै मिल्ने कारण दिएमा	
21.	सहकारीका विशेषता : समान अधिकार, स्वेच्छा, प्रजातान्त्रिक, सहभागितामूलक जस्ता बुँदा लेखेमा । सहकारीको योगदान : – सर्वसाधारणबाट सानो पूँजी संकलन गरी ठूलो पूँजी निर्माण, – सहुलियत दरमा ऋण प्रवाह, – स्थानिय ज्ञान, सीप, प्रविधिको विकासमा सहयोग, – राष्ट्रिय आयमा अभिवृद्धि, – उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउने । जस्ता बुँदा लेखी प्रष्ट पारेमा	2 5

Symbol No.................. RE-123'BC'

SEE 2074 (2018)

अनिवार्य सामाजिक अध्ययन

(नयाँ पाठ्यक्रम)

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : २ घन्टा १५ मिनेट **पूर्णाङ्क : ७५**

समूह 'क' (Group 'A')

तलका प्रश्नहरूको अति छोटो उत्तर दिनुहोस् । **७x१=७**

Write very short answer of the following questions.

१. नेपालमा संघीयताको कार्यान्वयनले ल्याउने कुनै एक सबल पक्ष उल्लेख गर्नुहोस् ।
Mention any one strong aspect carried out by the implementation of federalism in Nepal.

२. मध्य पहाडी लोकमार्ग समयमा नै सम्पन्न गर्न स्थानीय सरकारको भूमिका के-के हुन सक्छन् ? एक वाक्यमा उल्लेख गर्नुहोस् ।
What role should local government play to complete mid-hill highway in scheduled time? Write in a sentence.

३. कुनै एउटा राष्ट्रिय दिवस मनाउनका लागि एउटा नारा तयार पार्नुहोस् ।
Prepare a slogan for the celebration of any one national day.

४. बालश्रम अन्त्य गर्ने प्रयासहरु प्रभावकारी नहुनुमा कसलाई जिम्मेवार ठान्नुहुन्छ ? एक वाक्यमा लेख्नुहोस् ।
Whom do you consider responsible for the ineffective implementation of efforts to control child labour? Write in a sentence.

५. नेपालको अन्तरिम शासन विधान कहिले पारित भयो ?
When was Interim Rule Act of Nepal promulgated?

६. बिमाको कुनै एक सकारात्मक प्रभाव लेख्नुहोस् ।
Write a positive impact of insurance.

७. संयुक्त राष्ट्रसंघको कुन कार्यक्रमको नारा 'शून्य एच.आई.भी. संक्रमण, शून्य विभेद र शून्य एच.आई.भी.ले हुने मृत्यु' भन्ने रहेको छ ?
Which UN program has the main slogan 'Zero HIV Infection, Zero Discrimination and Zero Death by HIV'?

समूह 'ख' (Group 'B')

तलका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर दिनुहोस् । **१०x४=४०**

Write short answer of the following questions.

८. 'मानव संसाधन विकास देश विकासको आधार हो' पुष्टि गर्नुहोस् ।
'Human resource development is the foundation for nation development.' Justify.

क्रमशः

९. 'स्थानीय तहको विकास योजना र यसको कार्यान्वयनले स्थानीय तहको विकासमा सकारात्मक प्रभाव पार्दछ' यस भनाइलाई कुनै चार बुँदामा स्पष्ट पार्नुहोस् ।
'The local level development plan and its implementation brings positive impact in development of local level.' Clarify in four points.

१०. मार्टिन लुथर किङ र कैलाश सत्यार्थीबीच पाइने योगदानका कुनै चारओटा समानताहरु तालिकामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
Present in table the similarities between the contribution made by Martin Luther King and Kailash Satyarthi.

११. तपाईंको समुदायमा छोरीलाई दाइजो दिनैपर्छ भन्ने अभिभावकलाई कसरी सम्झाउनुहुन्छ ? आफ्ना विचार चार बुँदामा उल्लेख गर्नुहोस् ।
How would you convince the parents who insist to give dowry to daughters in your community? Write your views in four points.

१२. प्रतिनिधिसभा तथा प्रदेशसभा सदस्य निर्वाचन २०७४ मा मतदाता शिक्षा अपेक्षाकृत रुपमा किन प्रभावकारी हुन सकेन ? चार बुँदामा लेख्नुहोस् ।
Why was the voter's education for the election of the member of Federal Parliament and Provincial Assembly 2074 B.S. not found effective as expected? Write in four points.

१३. प्राकृतिक प्रकोपको परिचय दिनुहोस् । भूकम्प र बाढीपहिरोबीच तीन बुँदामा फरक देखाउनुहोस् ।
Introduce natural disaster. Differentiate between earthquake and flood & landslide in three points.

१४. शीत प्रदेशका मानिसहरुका प्रमुख आर्थिक क्रियाकलापहरु के-के हुन् ? कुनै चार क्रियाकलापहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।
What are the main economic activities of people of cold zone? Mention any four activities of them.

१५. वि.सं. २००७ - २०१५ सालसम्मका कुनै चारओटा प्रमुख राजनीतिक घटना छान्नुहोस् र त्यसलाई उपयुक्त मितिसहित समयरेखामा देखाउनुहोस् ।
Select any four major political events between the period of 2007 - 2017 B.S. and show it in a timeline with appropriate dates.

१६. 'हामीले या त जलविद्युत् शक्तिको प्रशस्त उत्पादन गर्नुपर्छ या त वैकल्पिक ऊर्जाको विकास गर्नुपर्छ । त्यसपछि मात्र देशको आर्थिक विकासले गति लिनेछ' यस भनाइलाई पुष्टि गर्न चार बुँदामा तपाईंको विचार राख्नुहोस् ।
'Either we should produce large amount of hydroelectricity or alternative energy, then the economic development of a country will be accelerated.' Prove this statement with your own view in four points.

क्रमश:

१७. संयुक्त राष्ट्रसंघमा नेपालले खेलेको चार भूमिका लेख्नुहोस् ।
Write four roles played by Nepal in the United Nations Organization.

समूह 'ग' (Group 'C')

तलका प्रश्नहरूको लामो उत्तर दिनुहोस् । ४x७=२८
Write long answer of the following questions.

१८. नेपालमा सम्पन्न तीन तहको संघीय संरचनाको निर्वाचनमा निर्वाचन आयोगको भूमिकाको मूल्याङ्कन गर्दै फोटोसहितको मतदाता परिचय पत्रले निर्वाचनलाई स्वच्छ र निष्पक्ष बनाउन कसरी टेवा पुऱ्याएको छ ? कारणहरु दिनुहोस् ।
Evaluate the role of Election Commission of Nepal in successfully conducting the election of three levels of Federal Nepal. How did biometric Voting Identity Card enable the election to be free and fair? Give reasons.

१९. पृष्ठभरि नेपालको नक्सा बनाई निम्न तथ्यहरु भर्नुहोस् ।
Draw a full page map of Nepal and insert the following facts in it.
दिक्तेल (Diktel), स्याउ उत्पादन क्षेत्र (Apple Production Area), छिन्नमस्ता मन्दिर (Chhinnamasta Temple), तिनाउ नदी (River Tinau)

अथवा (Or)

दक्षिण अमेरिकाको नक्सा बनाई निम्न तथ्यहरु भर्नुहोस् ।
Draw a map of South America and insert the following facts there.
ब्युनस आयर्स (Buenos Aires), मकर रेखा (Tropic of Capricorn), कोटोपाक्सी (Cotopaxi), पराना नदी (River Parana)

२०. राजनीतिक विचारधारा, बदलाको भावना तथा राष्ट्रसंघको असफलता दोस्रो विश्वयुद्धका प्रमुख कारणहरु थिए, कसरी ? छोटकरीमा वर्णन गर्नुहोस् ।
Political ideology, feelings of revenge and failure of the League of Nations were the major causes of the second world war, how? Explain in brief

२१. तपाईं औपचारिक वित्तीय संस्थामा बचत गर्न वा ऋण लिन उपयुक्त ठान्नुहुन्छ, किन ? विश्लेषण गर्नुहोस् ।
Why do you consider better to save or take loan from the formal financial institutions? Analyse.

माध्यमिक शिक्षा परीक्षा २०७४ (SEE 2018)
उत्तरकुञ्जिका (Marking Scheme)

विषय: **अनिवार्य सामाजिक अध्ययन**

पूर्णाङ्क:- ७५

उत्तरपुस्तिका परीक्षण कुञ्जिका उत्तरपुस्तिका परीक्षणको निम्ति परीक्षकलाई सामान्य मार्गनिर्देशन हो । परीक्षकले उत्तरको शुद्धता, स्तरीयता, मौलिकता आदि हेरी आवश्यकता अनुसार विवेक प्रयोग गरी स्तर अनुसार सही, स्पष्ट, उपयुक्त, मापनीय र स्तरीय मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ । सम्भव भएसम्म कुञ्जिकाले निर्देश गरेको परिधि र सीमाभित्र रही मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।

Q.N.	उत्तर	Marks
1.	– प्रतिस्पर्धात्मक विकास – सन्तुलित विकास – साधन स्रोतको न्यायोचित वितरण आदि । यी र यस्तै मिल्दो बुँदा लेखेमा	1
2.	– स्थानीय सरकारले केन्द्र सरकारलाई दबाब दिने, – निश्चित बजेट छुट्याउने वा यस्ता मिल्दा उत्तर लेखेमा	1
3.	एउटा उपयुक्त नारा जस्तै : – बालवालिकाको संरक्षण, हाम्रो दायित्व, – समतामा आधारित शिक्षा एक्काईसौं शताब्दीको आवश्यकता वा यस्तै मिल्दा नारा लेखेमा	1
4.	सरकारलाई । किनकी कानूनको कार्यान्वयन प्रभावकारी गर्न सकेको छैन । वा यस्तै मिल्दो लेखेमा ।	1
5.	२००७ चैत्र १७ गते लेखेमा	1
6.	– जोखिमको क्षतिपूर्ति, – अनिवार्य र नियमित बचत, – सुरक्षित भविष्य, – लाभांशको प्राप्ति हुने यी र यस्तै मिल्दो पक्ष लेखेमा	1
7.	एच.आई.भी./एड्स सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय कार्यक्रम	1
8.	– योजनामा आधारित जनशक्ति आपूर्ति गर्ने भएकाले – जनशक्तिको माग र आपूर्ति बीच सन्तुलन हुने भएकाले – रोजगारी र स्वरोजगारी सिर्जना गरी गरिबी निवारणमा सहयोग पुऱ्याउने भएकाले – लक्षित समूहको क्षमता विकास र परिचालन हुने भएकाले – समय सापेक्ष प्रतिस्पर्धी जनशक्तितयार हुने भएकाले – युवा समुहमा नेतृत्वक्षमता विकासमा सघाउ पुऱ्याउने भएकाले यी र यस्तै	

<table>
<tr><td></td><td>आशययुक्त उत्तरहरु कुनै ४ ओटा उल्लेख गरेमा १ अङ्कका दरले</td><td>4</td></tr>
<tr><td>9.</td><td>स्थानीय तहमा संचालित विकास योजना र ती योजनाहरुको सही कार्यान्वयनले स्थानीयतहमा सकरात्मक प्रभाव पार्दछ । किनकी
– यसले स्थानीय स्रोतको पहिचान र परिचालन हुने,
– स्थानीय विकासमा जन सहभागिता बढ्ने,
– स्थानीय सरोकारवालाहरु द्वारा जनश्रम जुट्ने,
– योजनाअनुरुप समयमै काम सम्पन्नहुने,
– योजनामा स्थानीयको अपनत्व विकास हुने,
– स्थानीय आवश्यकतामा आधारित योजना छनौट हुने ।
यी र यस्तै भाव आउने ४ बुँदा उल्लेख गरेमा</td><td>4</td></tr>
<tr><td>10.</td><td>समानताहरु :
– दुबै नागरिक अधिकारकर्मी,
– स्वतन्त्रता, समानता र सम्मानका लागि सङ्घर्ष,
– शान्तिपूर्ण आन्दोलनलाई प्राथमिकता,
– सामाजिक रुपान्तरणका लागि योगदान
वा यस्तै समानता लेखि तालिकामा प्रस्तुत गरेमा बढीमा</td><td>4</td></tr>
<tr><td>11.</td><td>– दाइजो भन्दा पढाउनु पर्छ भन्ने कुरामा जोड,
– दाइजो लिनु र दिनु नराम्रो कुरा हो,
– दाइजो सम्बन्धी कानूनी प्रावधानहरु प्रष्ट्याउने,
– दाइजो प्रथाले छोरी र छोरा बीचको भिन्नतालाई बढाउँछ
भन्ने जस्ता मिल्दा जुल्दा ४ बुँदा उल्लेख गरेमा ।</td><td>4</td></tr>
<tr><td>12.</td><td>– मतदाता शिक्षा कार्यकर्तालाई प्रभावकारी तालिम नहुनु,
– पर्याप्त मात्रामा समय नहुनु,
– मतदाता सामग्रीको पर्याप्तता नहुनु
– मतदातामा मतदानप्रतिको अनिच्क्षा आदि ।</td><td></td></tr>
<tr><td>13.</td><td>पृथ्वीको भित्री वा बाहिरी शक्तिको कारणले आकस्मिक रुपमा उत्पन्न हुने विपत्ति (घटनाले) जनधनमा ठूलो असर पार्दछ भने त्यसलाई प्राकृतिक प्रकोप भनिन्छ । भनी लेखेमा ।
भूकम्प र बाढी पहिरो बीच निम्न बुँदामा फरक देखाएमा :
<table><tr><th>भूकम्प</th><th>बाढी पहिरो</th></tr><tr><td>१.स्थल सतहमादहुने आन्तरिक हलचल ।
२.पृथ्वीको सतहमा कम्पन आउँछ ।
३.जुनसुकै भू सतहको स्वरुपमा परिवर्तन ल्याउँछ ।</td><td>१.भू स्खलन
२.घना वर्षाका कारण
३.पहाडी क्षेत्रमा ।</td></tr></table>(आदि वा यस उत्तरसंग मिल्दो कुनै ३ फरक देखाउन सक्ने छन्)</td><td>1
3</td></tr>
<tr><td>14.</td><td>निम्न आर्थिक क्रियाकलापहरु बुँदागत रुपमा उल्लेख गरेमा ।
सम्भावित आर्थिक क्रियाकलापहरु :
– वनजंगल प्रयोग गरी ठूला-ठूला कागजकारखाना सञ्चालनमा संलग्न रहेका,
– पशुपालन जस्ता व्यवसायमा संलग्न रहेका,</td><td>4</td></tr>
</table>

	– पर्यटन व्यवसायमा संलग्न रहेका, – जडीबुटी संकलन र बेचविखनमा संलग्न रहेका, जस्ता मिल्दा-जुल्दा अन्य बुँदा लेखेकोमा अङ्क दिने ।	
15.	वि.सं. २००७ - २०१७ सालसम्मकाकुनै राजनीतिक घटना उल्लेख गरी उपयुक्त मिति सहित समयरेखामा देखाएमा ।	4
16.	देशको आर्थिक विकासमा जलविद्युत शक्तिका प्रशस्त उत्पादन गनुपर्ने तर्क चार ओटा बुँदामा लेखेमा वा देशको आर्थिक विकासमा वैकल्पिक उर्जाको विकास गर्नुपर्ने तर्क चारओटा बुँदामा लेखेमा वा देशको आर्थिक विकासमा जलविद्युत शक्ति वा वैकल्पिक उर्जा दुबैको विकास गर्नुपर्ने लेखेमा ।	4
17.	संयुक्त राष्ट्रसङ्घमा नेपालले खेलेको ४ भूमिकानिम्नानुसार मिल्दो बुँदा लेखेमा – संयुक्त राष्ट्रसंघमा शान्ति सेना पठाएको । – दुई पटक संयुक्त राष्ट्रसंघको सुरक्षा परिषदको अस्थायी सदस्यभएको । – संयुक्त राष्ट्रसंघको नीति, निर्देशन, सन्धीहरुको पालना गरेको । – संयुक्त राष्ट्रसंघका धेरै जसो सम्मेलन र कार्यक्रममा सक्रिय रहेको ।	4
18.	निम्नतथ्यहरु समेटी आफ्नो मूल्याङ्कन निर्वाचन आयोगले खेलेको भूमिका उल्लेख गरेमा। – राजनैतिकदलहरुलाई सहमतिमाल्याउन सफल, – छिटपुट घटना बाहेक निर्वाचन स्वच्छ र निष्पक्ष बनाउन सफल, – मतदाता शिक्षा प्रभावकारी सञ्चालन गर्न नसकेको किनकि मतबदर सङ्ख्या धेरै भएको,आचार संहिताको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन नसकेको – प्रतिकुल अवस्थामा पनि निर्वाचन अनुकुल बनाई आफ्नो दायित्व प्रभावकारी रुपमा निर्वाह गरेको आदि । फोटो सहितको मतदाता नामावलीले निम्न कारणले निर्वाचनलाई स्वच्छ र निष्पक्ष बनाउन टेवा पुऱ्याएको छ भनी ४ ओटा बुँदा लेखेमा । – धाँधली गर्नबाट फोटो भएकाले रोक लगाएको, – फर्जीमत खस्ने, अर्काको नाममा भोट हाल्ने कार्य पूर्णत निस्तज भएको, – नाम, ठेगाना लगायतका विषयहरुमा अस्पष्टता नहुने यसबाट राजनैतिक दलहरु बीचको विवाद रोक्ने, – मतदाताले कसैको दवाबमा नपरी स्वविवेकले मतदान गर्ने ।	3 4
19.	नक्सा बनाएकोमा ३ अङ्क विवरण भरेको ४ अङ्क	3 4

स्याउ उत्पादन क्षेत्र
दिक्तेल
तिनाउ नदी
छिन्नमस्ता मन्दिर

अथवा

पराना नदी
मकर रेखा
1000 km
600 mi
© d-maps.com

20.	राजनीतिक विचारधारामा – कम्यूनिष्ट विचारको उदयभएसंगै यूरोपमा बढ्दो द्वन्द्व बदलाको भावना –जर्मनी र फ्रान्स दुबैमा भर्सिलिज सन्धीकाकारण बढ्दो बदलाको भावना । राष्ट्रसंघको चार्टरमा भएका त्रुटी, शक्तिशाली राष्ट्रहरुको असहयोग आदिलाई व्याख्यात्मक वर्णन समेटी उदाहरण समेत दिएर प्रष्ट पारेमा । पृष्ठभूमि तयार पारेमा ।	2×3=6 1
21.	औपचारिक वित्तिय संस्थामा बचत गर्न वा ऋण लिंनुका फाइदाहरु वा उपयुक्ततताहरु सुरक्षित, – नियमित निरीक्षण, – निश्चित व्याजदर, – पारदशिता – कानुन बमोजिमका आर्थिक गतिविधि – उत्पादनमुलक क्षेत्रमा लगानी हुने अन्य घरायसी कार्यमा सहयाोग पु-याउने	7

Symbol No.................. RE-123'CC'

SEE 2074 (2018)

अनिवार्य सामाजिक अध्ययन

(नयाँ पाठ्यक्रम)

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : २ घन्टा १५ मिनेट **पूर्णाङ्क : ७५**

समूह 'क' (Group 'A')

तलका प्रश्नहरूको अति छोटो उत्तर दिनुहोस् । **७x१=७**

Write very short answer of the following questions.

१. प्रदेश नं. ३ का कुनै दुईओटा सामाजिक/सांस्कृतिक विशेषता उल्लेख गर्नुहोस् ।
Mention any two socio-cultural features of province no. 3.

२. सहस्राब्दी विकास लक्ष्यको सन्दर्भमा नेपालले प्राप्त गरेको महत्त्वपूर्ण एउटा सफलता लेख्नुहोस् ।
Write one important achievement that Nepal achieved in reference to the Millennium Development Goals.

३. तपाईंको विचारमा लुम्बिनीलाई किन विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत गरिएको होला ?
In your view, why was Lumbini enlisted in the world heritage site?

४. घरेलु हिंसा नियन्त्रणमा स्थानीय सरकारले खेल्ने एउटा भूमिका लेख्नुहोस् ।
Write a role that local government can play to control domestic violence.

५. २०६२/६३ को जनआन्दोलनपछि देशमा भएको कुनै एक सामाजिक प्रभाव उल्लेख गर्नुहोस् ।
Write a social effect brought in the country after the People's Movement 2062/63

६. नेपालले जलविद्युत् क्षेत्रलाई बढी प्रभावकारी बनाउन के गर्नुपर्छ ? एक उपयुक्त सुझाव प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
What should Nepal do to make hydro power sector more effective? Present an appropriate suggestion.

७. विश्वव्यापीकरणले ल्याउन सक्ने कुनै एक नकारात्मक असर लेख्नुहोस् ।
Write any one negative effect which may be caused by globalization.

समूह 'ख' (Group 'B')

तलका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर दिनुहोस् । **१०x४=४०**

Write short answer of the following questions.

८. प्रदेश नं. ६ मा जलविद्युत् विकासको सम्भावना प्रशस्त छ, कसरी ? उदाहरणसहित लेख्नुहोस् ।
There are high possibilities of hydroelectricity development in Province no. 6, how? Write with example.

९. नेपालमा दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्त गर्न के-के चुनौतीहरु छन् ? लेख्नुहोस् ।
What are the challenges to obtain the goals of sustainable development in Nepal? Write them.

क्रमशः

१०. 'सहिदको योगदानको कदरको निम्ति सहिद दिवस मनाइन्छ' यस दिवसलाई प्रभावकारी रुपमा मनाउन कुनै चारओटा कार्यक्रमको सूची बनाउनुहोस्।
'We observe the Martyr's Day to respect the contribution of our Martyrs.' Make a list of any four programmes for the celebration of this day effectively.

११. तपाईंले टुहुरा तथा अनाथ बालबालिकाको संरक्षण र विकासका लागि संस्था खोल्न चाहने व्यक्ति वा समूहलाई के सुझाव दिनुहुन्छ ? उनीहरुले गर्न सक्ने कार्य सम्बन्धमा चार सुझाव दिनुहोस्।
What suggestion would you give to a person or group aspiring to open an institution to protect and develop the orphans and destitute children? State any four suggestions which they can do in this regard.

१२. मानौं, भर्खरै सम्पन्न निर्वाचनबाट तपाईंलाई आफ्नो प्रदेशको मुख्यमन्त्रीको जिम्मेवारी दिइयो। तपाईंको प्रदेशको विकासमा तपाईंले निर्वाह गर्ने भूमिका चार बुँदामा लेख्नुहोस्।
Suppose, you are given the responsibility of Chief Minister of your province through recently held election. Write any four points on the role you play for the development of your province.

१३. यदि तपाईं अफ्रिकाको सभाना घाँसे क्षेत्रमा पुग्नुभयो भने त्यहाँ तपाईंले आनन्द लिन सक्ने चार कुराहरु र सामना गर्नुपर्ने चार समस्याहरु उल्लेख गर्नुहोस्।
If you reach in Savana grassland of Africa, mention four things that you can enjoy and four problems that you may face there.

१४. विश्व अवस्थिति प्रणाली (Global Positioning System) भनेको के हो ? आधुनिक नक्सा निर्माणमा भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS) र विश्व अवस्थिति प्रणाली (GPS) प्रयोगमा आउनुका तीन कारण लेख्नुहोस्।
What do you mean by Global Positioning System (GPS)? What are the three reasons to use Geographical Information System (GIS) and Global Positioning System for modern mapping.

१५. तल दिइएको तालिकालाई समयरेखामा देखाउनुहोस्।
Show the given table in time line.

मिति (Date)	घटना (events)
सन् १९१४ जुन २८ AD 1914 June 28th	अष्ट्रिया हंगेरीका राजकुमार फ्रेन्ज फ्राडिनान्डको हत्या Murder of the crown prince of Austria-Hungary Franz Fredinand
सन् १९१७ अप्रिल ६ AD 1917 April 6th	अमेरिकाबाट जर्मनीविरुद्ध युद्धको घोषणा The USA declared war against Germany
सन् १९१९ जनवरी १८ AD 1919 January 18th	पेरिस शान्ति सम्मेलन सम्पन्न Paris Peace Conference was held.
सन् १९२० जनवारी १० AD 1920 January 10th	राष्ट्रसंघको स्थापना Establishment of the League of Nations

क्रमशः

१६. तलको भनाइप्रति आफ्नो धारणा व्यक्त गर्दै उक्त कर तिर्न नचाहने व्यक्तिलाई तीन सुझाव दिनुहोस् ।

‘आ, म त कर तिर्न चाहन्न बरु कम आम्दानी देखाएर भए पनि पैसा जोगाउँछु । बैंकमा राख्यो भने ब्याज त आउँछ ।’

Give your opinion on the following statement and suggest in three points to the person aspiring to avoid tax.

'Hey, I don't want to pay tax rather I show less income and save money, I can get interest if I deposit in a bank.'

१७. संयुक्त राष्ट्रसंघको स्थापना कहिले भएको थियो ? यसको स्थापनाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि लेख्नुहोस् ।

When was the UNO established? Give the historical background of its establishment.

समूह ‘ग’ (Group 'C')

तलका प्रश्नहरूको लामो उत्तर दिनुहोस् । ४x७=२८

Write long answer of the following questions.

१८. निर्वाचन आचारसंहिताको महत्त्व प्रस्ट पार्नुहोस् । निर्वाचन आचारसंहिताको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न निर्वाचन आयोगको भूमिका कस्तो हुनुपर्छ ? बुँदागत रुपमा विश्लेषण गर्नुहोस् ।

Clarify the importance of Election Code of Conduct. What roles should Election Commission have to play to implement Election Code of Conduct effectively? Analyse in points.

१९. पृष्ठभरि नेपालको नक्सा बनाई निम्न तथ्यहरु भर्नुहोस् ।

Draw a full page map of Nepal and insert the following facts in it.

दूधकोशी नदी (River Dudhkoshi)

गढीमाई मन्दिर (Gadhimai Temple),

बेगनास ताल (Lake Begnas)

घोराही (Ghorahi)

अथवा (Or)

दक्षिण अमेरिकाको नक्सा बनाई निम्न तथ्यहरु भर्नुहोस् ।

Draw a map of South America and insert the following facts there.

भूमध्य रेखा (Equator)

गुयानाको खाडी (Gulf of Guina)

मलावी ताल (Lake Malawi)

क्यामरुन पहाड (Mt. Cameroon)

क्रमशः

२०. वि.सं. २००७ साल देखि २०६३ सालसम्मको नेपालको इतिहास अध्ययन गर्दा राजनीतिक उतार चढाव उच्च देखिन्छ । किन ? छ बुँदामा कारण उल्लेख गर्नुहोस् ।
The political situation of Nepal is highly ebb and flow between the period of 2007 B.S. to 2063 B.S. State any six reasons.

२१. गैरकर राजस्वका कुनै चार स्रोतहरु उल्लेख गर्नुहोस् । गैरकर राजस्व संकलन प्रक्रिया, कर राजस्वभन्दा फरक हुन्छ, कसरी ? बुँदागत रुपमा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
Mention any four sources of non-tax revenue. Process of non-tax revenue collection is different than tax-revenue, how? Present in points.

✍ ✍ ✍

माध्यमिक शिक्षा परीक्षा २०७४ (SEE 2018)
उत्तरकुञ्जिका (Marking Scheme)

विषयः **अनिवार्य सामाजिक अध्ययन**

पूर्णाङ्कः- ७५

उत्तरपुस्तिका परीक्षण कुञ्जिका उत्तरपुस्तिका परीक्षणको निम्ति परीक्षकलाई सामान्य मार्गनिर्देशन हो । परीक्षकले उत्तरको शुद्धता, स्तरीयता, मौलिकता आदि हेरी आवश्यकता अनुसार विवेक प्रयोग गरी स्तर अनुसार सही, स्पष्ट, उपयुक्त, मापनीय र स्तरीय मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ । सम्भव भएसम्म कुञ्जिकाले निर्देश गरेको परिधि र सीमाभित्र रही मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।

Q.No.	उत्तर	Marks
1.	– शिक्षा र चेतनामा अन्य प्रदेश भन्दा अग्रणी रहेको – विश्व सम्पदा सूचीमा सुचिकृत अधिकांश सम्पदाहरु रहेको – जातिय र भाषिक विविधता – धार्मिक विविधता आदि । यी र यस्तै मिल्दो कुनै एक बुँदा लेखेमा ।	1
2.	सफल छ किनभने गरिबी नियन्त्रण भएको, प्राथमिक शिक्षामा पहुँच विस्तार भएको, वातावरण संरक्षण भएको वा छैन, लैङ्गिक विभेद पूर्ण अन्त्य गर्न नसकिएको, गरिबी निवारण आशातित गर्न नसकिएको वा यस्तै मिल्दा उत्तर लेखेमा ।	1
3.	गौतम बुद्धको जन्म स्थल भएको, धार्मिक तथा साँस्कृतिक महत्व रहेकाले वा यस्तै उत्तर लेखेमा ।	1
4.	हिंसा बिरुद्ध चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, स्थानीय सरकारले प्रदान गर्ने सुविधा उपयोगमा रोक लगाउने, स्थानीय स्तरमा कानून निर्माण गर्ने, कानून कार्यान्वयनमा जोड दिने वा यस्तै मिल्दा उत्तर लेखेमा ।	1
5.	– समानुपातिक समावेशिकरणको कार्यान्वयन – आरक्षणको व्यवस्था – हलिया प्रथा उन्मूलन – संचार प्रविधिमा प्रगति – महिला र शसक्तिकरणमा वृद्धि – सामन्ति सोच र संस्कारमा कमि । यी र यस्तै कुनै १ मिल्दो बुँदा लेखेमा ।	1
6.	– जलविद्युतमा पर्याप्त लगानी बृद्धि गर्नुपर्दछ । – ठूला जलाशययुक्त आयोजना तयार गर्नुपर्दछ । – जलविद्युत क्षेत्रमा राष्ट्रको हित सर्वोपरी हुने गरी बैदेशिक लगानी भित्र्याउने । यी र यस्तै कुनै १ मिल्दो बुँदा लेखेमा ।	1
7.	– विज्ञान र प्रविधिको लाभ कम विकसित देशमा कमी हुने, – बौद्धिक पलायनमा वृद्धि, – कम विकसित देशमा बहु राष्ट्रिय कम्पनीको प्रभाव वृद्धि । यी र यस्तै कुनै १ मिल्दो बुँदा लेखेमा ।	1

8.	यस प्रदेशमा अग्ला हिमालहरु छन् । जसबाट जलस्रोत प्रशस्त प्राप्त गर्न सकिन्छ । कर्णाली नदी लगायतका त्यहाँ बग्ने तिब्र बहावयुक्त नदीहरु जस्ता चारओटा बुँदाहरु उल्लेख गरेमा ।	4
9.	तलका जस्तै मिल्दो चार चुनौतिहरु लेखेमा । – कुल गार्हस्थ उत्पादन वृद्धि गर्नु , – पूवार्धार विकासमा सबैको पहुँच वृद्धि गर्नु, – प्राकृतिक स्रोतको दिगो व्यवस्थापन गर्नु, – भ्रष्टाचार घटाउनु ।	4
10.	तलका उल्लेखित बुँदा या यस्तै कुनै चार ओटा कार्यक्रमको विवरण/सूची लेखेमा १ अङ्कका दरले : – स्थानीय स्तर तथा राष्ट्रिय स्तरमा प्रभातफेरी निकाल्ने, – प्रवचन तथा विचार गोष्ठी गर्ने, – शहिद परिवारका सदस्यलाई सम्मान तथा सामाजिक सुरक्षा दिने, – रक्तदान तथा अन्य स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्ने, – शहिदले देखाएको बाटोमा अघि हिँड्न प्रेरणा लिने, – शहिदहरु प्रति सदा सम्मान, क्रियाशिल तथा उपलब्धी रक्षाका निम्ति डटेर काम गर्ने ।	4
11.	– अभिभावक विहिन बालवालिकालाई पालन पोषण र शिक्षा दिक्षा – पारीवारिक माया ममता दिने व्यवस्था गर्ने, – टुहुरा र अनाथ बालवालिकाको संरक्षण र विकासका लागि सुविधा सम्पन्न बालग्राम र विद्यालयको सञ्चालन – शारीरिक तथा मानसिक विकास गर्ने क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने जस्ता विषयहरु समेटेर ४ बुँदामा लेखेमा ।	4
12.	आफ्नो प्रदेशको विकासका लागि तलका जस्तै मिल्दा ४ बुँदामा स्पष्ट लेखेमा प्रत्येक बुँदाको १ अङ्कका दरले क) पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान गर्ने र विकासका लागि सुविधाको विस्तार गर्ने जस्तै – होटल, रेष्टुराँ, ऱ्याफ्टीङ्ग आदि । ख) कृषिको आधुनिकीकरणका लागि कृषि तालिम, उन्नत बीउ, मल औजारहरुको व्यवस्थाको काम गर्ने । ग) साना तथा घरेलु उद्योगको विकास । घ) स्वास्थ्य सेवाको विस्तारका लागि स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल चिकित्सकको व्यवस्था । ङ) प्रदेश अन्तर्गत रहेका जिल्लाहरुमा शासन व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन सम्बन्धी कार्य ।	4
13.	अफ्रिकाको घाँसे भूमिमा आनन्दलिन सक्ने चारकुराहरु जस्तै, – मनोरञ्जन गर्ने, – विभिन्न जनावरसंग नजिक हुने, – जनावरका आवाज र गतिविधि अवलोकन, – त्यहाँको जनजीवनको अवलोकन, – त्यहाँको वनस्पतिको अवलोकन । सामना गर्नुपर्ने चार समस्याहरु जस्तै,	2 +2

	– जनावरको आक्रमण, – बाटो बिराउनु वा हराउनु, – यातायातको समस्या, – गर्मीमा लाग्न सक्ने रोगहरुको आक्रमण, – आर्थिक अभाव ।	
14.	विशेष उपकरणको सहायताले भू-उपग्रहबाट पृथ्वीको धरातल वा जमीनको अवस्थिति पत्ता लगाउने आधुनिक प्रणाली भनी लेखेमा । – धरातलको सही सूचना प्राप्त गर्न, – नक्साङ्कन गर्न, – भूउपयोगको जानकारी लिन, – बस्ती विकास गर्न, – अक्षांश, देशान्तर, उचाई पत्ता लगाउन आदि मध्ये कुनै तीन कारण उल्लेख गरेमा ।	1 3
15.	उपयुक्त शीर्षक लेखेमा । उपयुक्त स्केल चयन गरेमा । समय रेखा निर्माण गरेमा । घटनाहरुलाई समय रेखाभित्र देखाएमा ।	1 1 1 1
16.	तलका जस्तै मिल्दो धारणा प्रस्तुत गरेमा – कर तिर्नु नागरिकको दायित्व हो । – कर छल्नु कानुन विपरितको काम हो । तलका जस्तै ३ सुझाव दिएमा – हामी सबैले कर तिर्नु हाम्रो दायित्व हो । – कर तिरेमा देश विकासका लागि रकम जम्मा हुन्छ । – कर छलेमा सजाएँको भागिदार हुनुपर्छ । – कर तिर्ने व्यक्ति असल नागरिक हो वा यस्तै उपयुक्त उत्तर लेखेमा	1 3 4
17.	– स्थापना सन् १९४५ लेखेमा, विष्टर्न चर्चिल र रुजवेल्टले आन्ध्र महासागरमा युद्धपोत माथि बसेर गरेको सम्झौता – एटलान्टिक चार्टर सहितको पृष्ठभूमी लेखेमा	1 3
18.	निर्वाचन आचारसंहिताको आवश्यकता : – स्वच्छ, पारदर्शी निर्वाचन हुने, – राजनीतिक दल तथा उम्मेदवारमा प्रजातान्त्रिक संस्कार विकास हुने, – निर्वाचन कम खर्चिलो, कम तडकभडक हुने, – नागरिकहरुमा डर, त्रास वा अनावश्यक दबाव नहुने जस्ता बुँदालाई प्रष्ट पारी लेखेमा । निर्वाचन आयोगको भूमिका : – आचारसंहिताका प्रावधानको प्रभावकारी प्रचार प्रसार एवम् अनुगमन, – आचारसंहिता उल्लङ्घन भएमा कानून बमोजिम कारवाही, – नागरिक समाज, नागरिक एवम् अन्य समुदायसित सहकार्य जस्ता अन्य उपयुक्त बुँदा लेखेमा ।	4 3

<table>
<tr>
<td>19.</td>
<td>
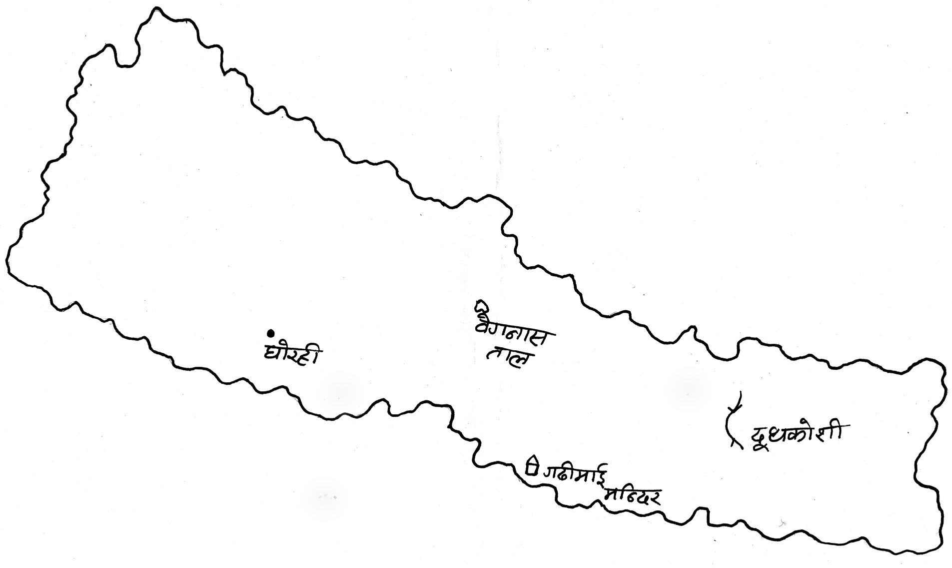

अथवा

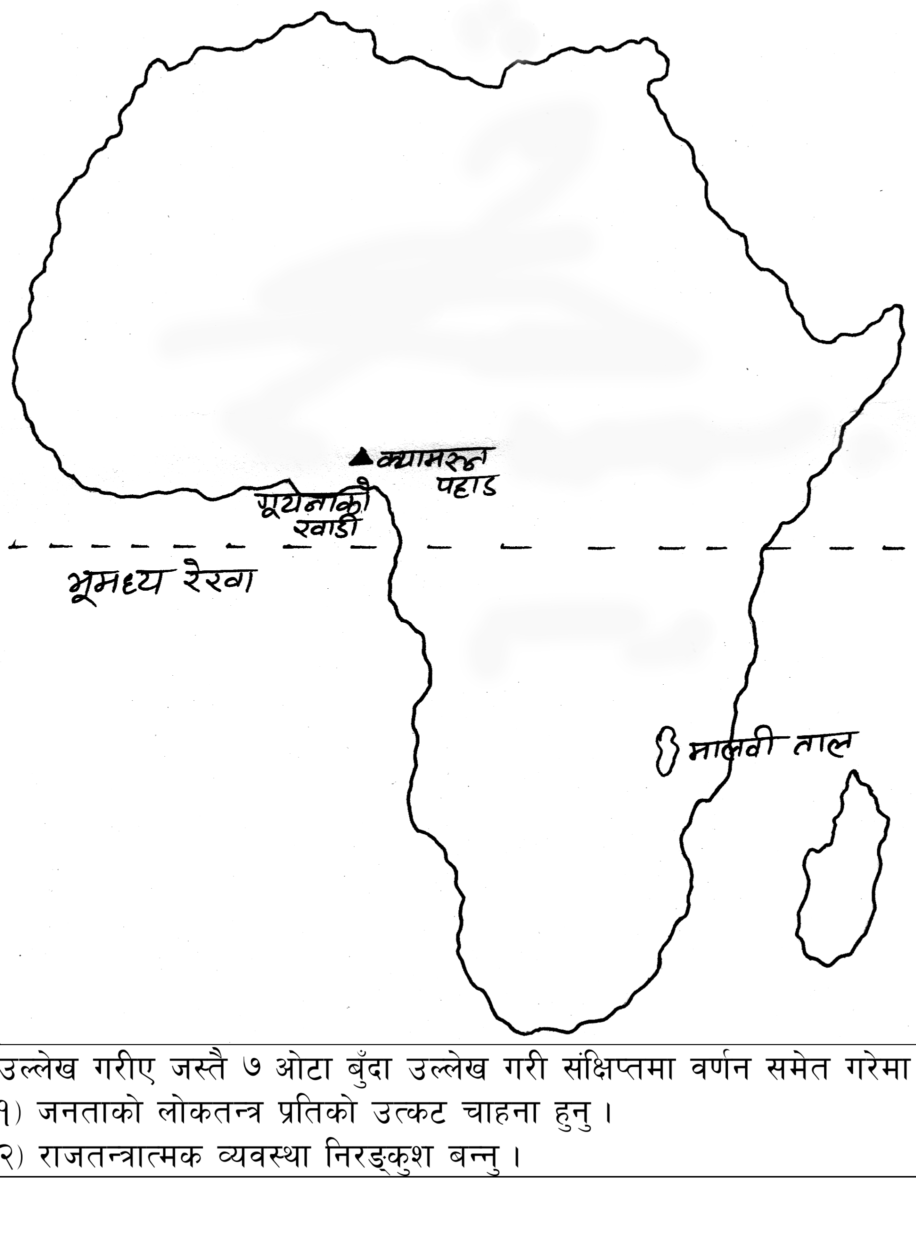

</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>20.</td>
<td>उल्लेख गरीए जस्तै ७ ओटा बुँदा उल्लेख गरी संक्षिप्तमा वर्णन समेत गरेमा ।
१) जनताको लोकतन्त्र प्रतिको उत्कट चाहना हुनु ।
२) राजतन्त्रात्मक व्यवस्था निरङ्कुश बन्नु ।</td>
<td>7</td>
</tr>
</table>

	३) राजनैतिक चेतना जनतामा बिस्तार हुनु । ४) अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा स्वतन्त्रता र प्रजातन्त्रको बहारको प्रभाव नेपालमा पर्नु । ५) राजनैतिक दलहरुको सक्रिय भूमिका हुनु । ६) शिक्षाको विकास एवम् विस्तार हुनु । ७) राजाहरु बढी महत्वाकांक्षी हुनु वा यस्तै मिल्दा उत्तर लेखेमा	
21.	गैर-कर राजश्वका स्रोतहरु : दण्ड/जरीवाना, शुल्क, सम्पत्ति बेचविखन, ब्याज प्राप्ती, दस्तुर जस्ता स्रोत लेखेमा । गैर-कर राजश्व सङ्कलन प्रक्रिया : विभिन्न निकायको संलग्नता, विभिन्न कानूनको प्रयोग, निश्चित दर नहुने, अनुमानित नहुने, सबैमा एकै किसिमले प्रयोग जस्ता प्रकृति लेखेमा वा अन्य उपयुक्त उत्तर लेखेमा (तर विद्यार्थीले यसरी सङ्कलन प्रक्रिया लेख्दा कर राजश्वको प्रक्रिया पनि सामान्य रुपमा उल्लेख गर्नुपर्ने)	2 5

Symbol No.................. RE-123'DC'

SEE 2074 (2018)

अनिवार्य सामाजिक अध्ययन

(नयाँ पाठ्यक्रम)

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : २ घन्टा १५ मिनेट **पूर्णाङ्क : ७५**

समूह 'क' (Group 'A')

तलका प्रश्नहरूको अति छोटो उत्तर दिनुहोस् । **७x१=७**

Write very short answer of the following questions.

१. मानव विकास सूचकाङ्कको आवश्यकता किन पर्दछ ? एक वाक्यमा आफ्नो राय लेख्नुहोस् ।
Why is Human Development Index necessary? Write your opinion in a sentence.

२. राष्ट्रिय महत्त्वको आयोजना सफल पार्न के गर्नुपर्दछ ? एक बुँदामा लेख्नुहोस् ।
What should be done for the succession of project of national pride? Write in a point.

३. शास्त्रीय नाचको कुनै एक महत्त्व उल्लेख गर्नुहोस् ।
Write any one importance of classical dance.

४. मानव बेचबिखन रोक्न विद्यालयले खेल्न सक्ने एउटा भूमिका लेख्नुहोस् ।
Write a role that school can play to stop human trafficking.

५. '२०६३ ज्येष्ठ ४' नेपालको इतिहासमा किन चर्चित छ ? कुनै एक कारण लेख्नुहोस् ।
Why is the date '2063 Jestha 4' famous in Nepalese history? Write any one reason.

६. आर्थिक योजनाका कुनै दुईओटा विशेषता लेख्नुहोस् ।
Write any two features of economic planning.

७. संयुक्त राष्ट्रसंघीय जनसङ्ख्या कोषले तपाईंको समुदायमा पुऱ्याउन सक्ने कुनै एक सहयोग उल्लेख गर्नुहोस् ।
Mention any one support which UNFPA can render in your community.

समूह 'ख' (Group 'B')

तलका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर दिनुहोस् । **१०x४=४०**

Write short answer of the following questions.

८. 'संघीयता देश विकासको आधारशिला हो' चारबुँदामा आफ्नो तर्क दिनुहोस् ।
'Federalism is the foundation of development of a country.' Write your logic in four points.

९. मानव संसाधन र रोजगारीको अवसरका बीचमा सम्बन्ध देखाउनुहोस् ।
Show the relation between human resources and employment opportunity.

क्रमश:

१०. हाम्रा शास्त्रीय तथा लोक नृत्यहरु लोप हुने खतरामा रहेका छन् । तिनीहरुको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तहले के-कस्तो भूमिका खेल्नुपर्छ ? चारओटा भूमिका प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
Our classical and folk dances are in the verge of extinction. What role should be played by the local level for the preservation and promotion of classical and folk dance? State any four roles.

११. 'घरपरिवार र आमाबाबुप्रतिको सम्मानबाट विश्वबन्धुत्वको भावना विकास हुन्छ' यस भनाइसँग तपाईं सहमत हुनुहुन्छ ? व्याख्या गर्नुहोस् ।
'Respecting family and parents develops fraternity and brotherhood.' Do you agree with this statement? Explain.

१२. नेपालको वर्तमान संविधानमा सरकार गठन भएको दुई वर्षसम्म अविश्वासको प्रस्ताव संसद्मा दर्ता गर्न नपाइने प्रावधान छ । उक्त प्रावधान तपाईंलाई कस्तो लाग्यो ? चार बुँदामा प्रस्ट्याउनुहोस् ।
According to the present constitution of Nepal vote of non-confidence can't be registered against the government till two years in the parliament. What do you think about it? Explain in four points.

१३. तपाईंले नेपालको कुनै भौगोलिक क्षेत्रको भ्रमण गर्नुभएको होला । त्यसका बारेमा निम्नानुसार ढाँचामा छोटो प्रतिवेदन तयार पार्नुहोस् ।
You would have made a visit of any geographical place of Nepal. Prepare a report on the basis of following points.

- उद्देश्य (Objectives)
- विधि (Method)
- भेटिएका तथ्यहरु (Findings)
- निष्कर्ष (Conclusion)

१४. कारण दिएर प्रस्ट पार्नुहोस् । (Clarify with reasons)

क) भूमध्य सागरीय हावापानीको क्षेत्रलाई 'संसारको बगैंचा' भनिन्छ ।
Mediterranean climatic region is called 'Garden of the world'

ख) सामुद्रिक दूरताले हावापानीमा प्रभाव पार्दछ ।
Distance of the sea affects climate.

१५. सन् १९३९ मा हिटलरले पोल्यान्डमाथि आक्रमण गरेपछि दोस्रो विश्वयुद्ध सुरु भएको थियो । हिटलरको उक्त कदमप्रति तपाईंको मूल्याङ्कन चार बुँदामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
The second world war had begun after the attack by Hitler on Poland in 1939 A.D. Present your evaluation on that step of Hitler in four points.

१६. तपाईंले आफ्नो दैनिक जीवनमा प्रयोगमा ल्याउने वस्तुहरुमा हुने मिसावट, गुणस्तरमा कमी, म्याद नाघेका पनि हुन सक्छन् । यस्ता वस्तुहरुको उपभोग गर्नेबारे तपाईंको धारणा चार बुँदामा उल्लेख गर्नुहोस् ।
The things that you regularly consume can be of low quality, adulterated or date expired. Mention your views in four points toward this habit of consumption of goods.

क्रमश:

१७. विश्वव्यापीकरण र स्थानीयकरणबीच कुनै चार फरक लेख्नुहोस्।
Write any four differences between globalization and localization.

समूह 'ग' (Group 'C')

तलका प्रश्नहरूको लामो उत्तर दिनुहोस्। ४x७=२८

Write long answer of the following questions.

१८. लोकतन्त्रमा राजनीतिक दलहरुले गर्न हुने र गर्न नहुने कार्यहरु विश्लेषण गरी एक पत्रिकाको लागि लेखको नमुना तयार गर्नुहोस्।
Prepare a model of article to be published in a daily newspaper analyzing the functions that are supposed to be done and not to be done by political parties in democracy.

१९. पृष्ठभरि नेपालको नक्सा बनाई निम्न तथ्यहरु भर्नुहोस्।
Draw a full page map of Nepal and insert the following facts in it.
नाम्चे बजार (Namche Bazar), घोडाघोडी ताल (Lake Ghodaghodi),
हलेसी महादेव (Halesi Mahadev), नारायणी नदी (River Narayani)

अथवा (Or)

दक्षिण अमेरिकाको नक्सा बनाई निम्न तथ्यहरु भर्नुहोस्।
Draw a map of South America and insert the following facts there.
जर्ज टाउन (George Town), अमेजन नदी (River Amazon), फकल्यान्ड टापु (Falkland Island), पाटागोनिया मरुभूमि (Patagonia Desert)

२०. राजनीतिक परिवर्तनले आर्थिक र सामाजिक विकासमा प्रभाव पर्छ। नेपालको पछिल्लो परिवर्तन तथा विकासको सन्दर्भमा उदाहरणसहित प्रस्ट पार्नुहोस्।
Political change affects on economic and social development. Clarify with examples in the reference to the latest changes and development of Nepal.

२१. नेपाल विश्वमा नै जलसम्पदामा धनी देश हो, तर नेपालले पर्याप्त मात्रामा जलविद्युत् उत्पादन गर्न सकेको छैन। यसको कुनै चारओटा मुख्य कारणहरुको व्याख्या गर्नुहोस्। साथै नेपालले भोगेको ऊर्जा संकट हटाउनका लागि तीनओटा उपायहरु प्रस्तुत गर्नुहोस्।
Nepal is a rich in water resource in the world but Nepal is not able to generate sufficient hydroelectricity. Explain its any four causes and present any three measures to end energy crisis that is faced by Nepal.

माध्यमिक शिक्षा परीक्षा २०७४ (SEE 2018)
उत्तरकुञ्जिका (Marking Scheme)

विषयः अनिवार्य सामाजिक अध्ययन

पूर्णाङ्कः- ७५

उत्तरपुस्तिका परीक्षण कुञ्जिका उत्तरपुस्तिका परीक्षणको निम्ति परीक्षकलाई सामान्य मार्गनिर्देशन हो । परीक्षकले उत्तरको शुद्धता, स्तरीयता, मौलिकता आदि हेरी आवश्यकता अनुसार विवेक प्रयोग गरी स्तर अनुसार सही, स्पष्ट, उपयुक्त, मापनीय र स्तरीय मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ । सम्भव भएसम्म कुञ्जिकाले निर्देश गरेको परिधि र सीमाभित्र रही मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।

Q.No.	उत्तर	Marks
1	मानव विकास सूचकाङ्कको आवश्यकता पर्नाका तल उल्लेखित वा त्यस्तै मिल्दो कुनै १ कारण उल्लेख गरेमा – मानव विकासको अवस्था पहिचान गर्न । – मानव विकासको क्षेत्रहरु खोजी गर्न । – मानव विकास व्यवस्थामा सुधार गर्न ।	1
2.	– बन्द हडताल नगर्ने, – गलत हल्लाको पछि नलाग्ने आदि यी र यस्तै मिल्दो एक भूमिका लेखेमा	1
3.	– मौलिक संस्कृतिको संरक्षण र सम्बर्धन, – व्यक्तिगत कला र सीपको विकास, – सामाजिकीरण सबल हुने, – शारीरिक र मानसिक सक्षमताको विकास यी र यस्तै मिल्दो कुनै १ बुँदा लेखेमा	1
4.	– मानव बेचविखनको कारण, असर र रोकथामका उपाय सिकाउने, – विभिन्न कक्षा क्रियाकलाप मार्फत मानव बेचविखनको विविध आयाममा सचेत गराएर, – समुदायमा सडक नाटक र र्‍याली आयोजना गर्ने, – समाजमा चेतना जागरण कार्यक्रम आयोजना गर्ने । यी र यस्तै मिल्दो कुनै १ बुँदा लेखेमा	1
5.	– श्री ५ को सरकारलाई “नेपाल सरकार” भन्न सुरु, – शाही नेपाली सेनालाई नेपाली सेनाले सम्बोधन, – राज परिवारको आय र सम्पत्ति माथि कर लगाइने व्यवस्था, – व्यवस्थापकीय अधिकार प्रतिनिधि सभाले प्रयोग गर्ने । यी र यस्तै मिल्दो कुनै १ कारण लेखेमा	1
6.	– प्राकृतिक स्रोत र साधनको उपयोग हुने, – समयमा नै विकास कार्यक्रम सञ्चालन हुने, – विकास लागत कम हुने, – जनकल्याणलाई प्राथमिकता दिने वा यस्तै मिल्दो उत्तर लेखेमा	1

7.	– समुदायको स्वास्थ्य वा उपस्वास्थ्य चौकीमा उपकरण र औषधिको व्यवस्था – लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी चेतना जागरण यी र यस्तै कुनै १ मिल्दो बुँदा लेखेमा	1
8.	सङ्घीयता सम्बन्धमा निम्नानुसारको बुँदा प्रस्तुत गरेमा प्रत्येक बुँदाको १ अङ्कका दरले प्रदान गर्ने : १) सङ्घीयताले एक राज्य र अर्को राज्यबीच प्रतिस्पर्धाको भावना जगाउने । २) केन्द्रका अधिकार तल्लो तहमा पुग्ने । ३) विकासको योजना सम्बन्धमा स्थानीय स्तरमा चासो र छलफल हुने । ४) प्राकृतिक स्रोत र साधनको उचित उपयोग र परिचालन हुने वा यस्तै अन्य बुँदा लेखेमा ।	
9.	मानव संसाधन र रोजगारीको बीचमा यस प्रकारका सकारात्मक सम्बन्ध हुन्छः क) दक्ष जनशक्तिले आफैंले रोजगारी सिर्जना गर्ने र अरुलाई समेत रोजगारी प्रदान गर्न सक्छ । ख) सीपयुक्त उद्यमशील जनशक्ति रोजगारीका लागि कतै भौंतारिनु पर्दैन कामले नै उसलाई खोज्छ । ग) दक्षजनशक्तिबाट गुणस्तरीय र धेरै परिमाणमा उत्पादन गर्न सकिने भएकाले रोजगारदाताहरु सन्तुष्ट हुन्छन् । घ) उनीहरुका लागि रोजगारीका अवसर र संभावनाहरु प्रशस्त हुन्छन् । जस्ता कुनै मिल्ने ४ ओटा सम्बन्ध देखाएमा प्रत्येकको १ अङ्कका दरले	4
10.	नेपाली समाजमा प्रचलनमा रहेको शास्त्रीय तथा लोक नृत्यहरुको प्रयोगमा लोप हुने खतराबाट बचाउने वा संरक्षण र प्रबर्धन गर्ने निम्नानुसारका ४ भूमिका लेखेमा – स्थानीय तहको भूमिका : – शास्त्रीय तथा लोक नृत्य संरक्षण समिति गठन गर्ने । – शास्त्रीय तथा लोक नृत्यमा आधारित साँस्कृतिक कार्यक्रमहरु आयोजना गर्ने । – स्थानीय पर्व, मेला, जात्रामा अनिवार्य प्रयोगमा ल्याउने । – युवा/युवती वर्गलाई आकर्षित गर्ने सरकारी कार्यक्रम ल्याउने, – यसमा लाग्ने मानिसलाई रोजगारीको अवसर दिने । वा अन्य यस्तै मिल्ने उत्तर लेखेमा ।	4 4
11.	१) घरपरिवार पहिलो पाठशाला भएको र असल आचरणको सुरुवात यहींबाट हुने, २) आमा बाबुप्रतिको सम्मान नै सही सम्मान हुने ३) घरपरिवार, समाज, राष्ट्र हुँदै अन्तर्राष्ट्रिय धारणाको विकास हुने, आदि जस्ता विचार वा अन्य यस्तै विचार व्यक्त गर्दै व्याख्या गरेमा बढीमा ४ अङ्क प्रदान गर्ने ।	
12.	– सरकारको स्थायित्व हुने, – सरकारको कामको प्रभावकारीता, – संसदको हकको हनन्, – सरकारको स्वेच्छाचारिता जस्ता विचार ४ ओटा बुँदामा लेखेमा	
13.	कुनै भौगोलिक क्षेत्रको भ्रमणको प्रतिवेदनमा निम्नानुसार अङ्क दिने :	

	उद्देश्यक– १ विधि, अवलोकन, छलफल आदिको विवरण लेखेमा – १ पत्ता लागेका कुराहरु र निष्कर्ष लेखेमा – २	4
14.	क) यस हावापानीको क्षेत्रमा प्रशस्त फलफूल खेती हुने र त्यसले सौन्दर्यता प्रदान गर्ने भएकाले जस्तै मिल्ने उत्तर लेखेमा ख) सामुन्द्रिक दुरताको कारणले हावापानी विषम हुने र हावापानी रम्य एवम् ठिक्कको हुने निर्धारण गर्दछ । समुन्द्रदेखि नजिक सामुन्द्रिक र स्थलीय वायुको प्रभावले रम्य हुने र समुन्द्रदेखि टाढा ती दुबै प्रकारका वायुको प्रभाव नहुने हुनाले विषम हावापानी पाईन्छ जस्ता कारण लेखेमा	2 2
15.	– विश्वव्यापी विनाशकारी युद्धको सुरुवात गरेको, – नाजीवादी फासिष्ट नीति लिई हातहतियारको प्रतिस्पर्धा गरेको, – भर्सेलिज सन्धिको बदला लिन विश्वलाई नै युद्धमा सामेल गराएको, – साम्यवादको भयलाई रोक्ने नाउँमा स्पेनमा हतियार परीक्षण गरेको आदि अथवा यस्तै उपयुक्त चार बुँदामा मूल्याङ्कन गरेमा	4
16.	वस्तुहरुको उपभोग गर्ने बानीहरु : – मिसावट, उत्पादन मिति, म्याद सकिने मिति हेर्ने, – गुणस्तर चिन्ह छ छैन हेर्ने, – वजन र मूल्य हेर्ने, – यदि गुणस्तरहिन र म्याद नाघेका वस्तु बिक्री गरेको पाइएमा कानुनी सचेतना जगाउने – आफ्नो स्रोत र साधनले भ्याउने हेर्ने आदि जस्ता कुराहरु मिलाएर आफ्नो धारण व्यक्त गरेमा	4
17.	(see table below) आदि बुँदाहरुका आधारमा फरक छुट्टयाई लेखेमा फरकको अङ्क १ दिने ।	
18.	समाचारको नमुनाको लागि राजनैतिक दलले गर्न हुने र नहुने कार्यहरु बुँदा समेटेको भएमा – जनताका चाहना, इच्छा, आकाङ्क्षा प्रति दलहरु सदैव उत्तरदायी हुनुपर्ने, – कुनै पनि निरङ्कुश प्रवृत्ति बिरुद्ध आन्दोलनको नेतृत्व गर्ने, निरङ्कुश शासन हुन नदिने, – जनताको सार्वभौमिकता सदैव संरक्षण गर्ने, – निर्वाचनमा भाग लिने र आवधिक निर्वाचनको पक्षपोषण गर्ने आदि ।	2 5
19.	नक्सा बनाएको – ३ अङ्क विवरण भरेको – ४ अङ्क	3 4

Table for 17:

विश्वव्यापीकरण	स्थानीयकरण
– बजारको पहुँचमा वृद्धि – प्रविधिको विकासमा सहयोग – स्रोत साधन परिचालनमा सहयोग – विश्वमा सूचना प्रविधिको पहुँच – विकासोन्मुख राष्ट्रहरुलाई सहयोग – मानव अधिकार, स्वतन्त्रता, प्रजातान्त्रीकरण आदिमा जोड – सन् १९९० को दशकमा विकास भएको दृष्टिकोण	– एउटा निश्चित ठाउँलाई प्राथमिकता दिनु – स्थानीय कला संस्कृतिको विकासमा जोड – सूचना प्रविधिको पहुँच स्थानीय तहमा पुर्‍याउनु – परम्परागत मुल्य मान्यता संस्कृतिको पहिचानमा जोड – स्थानीय मानिसहरुको इच्छा चाहना सोचलाई प्राथमिकता दिनु

<table>
<tr>
<td></td>
<td>

अथवा

</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>20.</td>
<td>राजनीतिक परिवर्तन खास गरी वि.सं.२०४६ र २०६२/६३ को परिवर्तन पछि आर्थिक उदारीकरण, त्यसले पारेको प्रभाव र विकास, शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारीको क्षेत्रमा देखिएको परिवर्तन, आदिवासी/जनजाति, महिलाहरुको जीवनस्तरमा भएको परिवर्तन जस्ता पक्षलाई समेटी उदाहरण समेत दिएर प्रष्ट पारेमा ।</td>
<td>7</td>
</tr>
</table>

21.	पर्याप्त मात्रामा पूँजीको आभाव, राजनैतिक अस्थिरता, स्थानीय व्यक्तिद्वारा अवरोध सिर्जना, दिर्घकालीन सोचको अभाव वा यस्तै चारओटा कारणहरु लेखि संक्षेपमा व्याख्या गरेमा । पूँजी निर्माण गर्नुपर्ने, देशमा राजनैतिक स्थिरता ल्याउनु पर्ने, विदेशबाट प्राप्त विप्रेषणलाई जलविद्युत आयोजनामा ल्याउन प्रोत्साहन गर्नुपर्ने । यी वा यस्तै ३ ओटा उपायहरु लेखेमा ।	4 3

Symbol No.................. RE-122

SEE 2074 (2018)

अनिवार्य सामाजिक अध्ययन

(पुरानो पाठ्यक्रम

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : ३ घन्टा **पूर्णाङ्क : १००**

समूह 'क' (Group 'A')

तलका प्रश्नहरूको अति छोटो उत्तर दिनुहोस् । **८x१=८**

Write very short answer of the following questions.

१. तपाईंको प्रदेशमा अवस्थित कुनै दुई पर्यटकीय स्थलको नाम लेख्नुहोस् ।
Write the name of any two tourist places that are located in your province.

२. सामाजिक कुप्रथा अन्त्य गर्ने कुनै दुई उपायहरु लेख्नुहोस् ।
Write any two measures to end the social bad customs.

३. नेपालको प्रत्येक निर्वाचनमा किन यति धेरै मत बदर भएका होलान् ? तपाईंको धारणा एक वाक्यमा लेख्नुहोस् ।
Why do so many votes become invalid in each election of Nepal? Write your opinion in a sentence.

४. 'सेल्भाज'को परिचय दिनुहोस् ।
Introduce 'Selvas'.

५. निम्नलिखित तथ्यहरु नक्सामा कुन सङ्केतद्वारा देखाइन्छ ?
Which symbols (index) are used to denote the following facts in the map?
(क) नदी (River) (ख) सहर (Town)

६. धेरै जसो अफ्रिकी राष्ट्रहरुको आर्थिक तथा सामाजिक सूचकाङ्क कमजोर हुनुका कुनै दुई कारणहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।
Mention any two reasons why most of Africans countries have low economic and social index.

७. नेपालमा पहिलोपटक संसदीय निर्वाचन कहिले भएको थियो ?
When was the first parliamentary election held in Nepal?

८. तपाईंको विचारमा, जनआन्दोलन २०६२/६३ को प्रमुख उपलब्धि के हो ?
Which one, in your opinion, is the major achievement of People's Movement, 2062/63 B.S.?

क्रमशः

समूह 'ख' (Group 'B')

तलका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर दिनुहोस् । १४x४=५६

Write short answer of the following questions.

९. तपाईं बसोबास गर्ने भौगोलिक प्रदेशका कुनै चार विशेषताहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।
Mention any four features of geographical region where you reside.

१०. नेपालमा विकास आयोजनाहरु तोकिएको समयमा पूरा नहुनुका कुनै चार कारणहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।
Mention any four reasons why development projects in Nepal are not completed as the specified time.

११. दक्ष जनशक्तिले देशको आर्थिक विकासमा मद्दत गर्छ, कसरी ? स्पष्ट पार्नुहोस् ।
Skilled human resources help in economic development, how? Justify.

१२. तलको तथ्याङ्कलाई स्तम्भचित्रमा देखाउनुहोस् ।
Show the following data in Bar-graph.

शैक्षिक सत्र, २०७३, कक्षा ११ मा विद्यार्थी भर्ना (%)
Enrolment in grade 11, Academic Year 2073 (%)

समूह (Stream)	**छात्र (Boys)**	**छात्रा (Girls)**
विज्ञान (Science)	६६ (66)	३४ (34)
व्यवस्थापन (Management)	५४(54)	४६ (46)
शिक्षा (Education)	३५ (35)	६५ (65)
मानविकी (Humanities)	४५ (45)	५५ (55)

१३. 'नेपालका सांस्कृतिक/ऐतिहासिक सम्पदाहरु राष्ट्रिय पहिचानका प्रतीक हुन्' उदाहरणसहित विश्लेषण गर्नुहोस् ।
'Historical/cultural Heritages in Nepal are the symbols of national identity.' Analyse with example.

१४. तपाईंले नेपालीपनको प्रतिनिधित्व गर्ने एउटा गीत गाउनुपरेमा आधुनिक, लोक, पप, रिमिक्समध्ये कुन गीत गाउनुहुन्छ ? उक्त गीत गाउनुका चार कारणहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।
If you are going to sing a song representing Nepaliness, which song you prefer among modern, folk, pop, remix etc.? Mention any four reasons.

१५. सामाजिक समस्याले समाजको प्रगतिमा बाधा पुऱ्याउँछ । उदाहरणसहित स्पष्ट पार्नुहोस् ।
Social problem obstructs social progress. Clarify with example.

१६. तपाईंलाई कुनै सामाजिक कुप्रथा अन्त्य गर्ने जिम्मेवारी दिइयो भने तपाईंले गर्ने चार कार्यहरु बुँदागत रुपमा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
If you were given responsibility to end any social bad customs, present any four tasks that you would do.

क्रमश:

१७. निर्वाचनलाई निष्पक्ष र स्वच्छ बनाउन तपाईं जस्तो सचेत नागरिकको भूमिका कस्तो हुनुपर्छ ? चार बुँदामा लेख्नुहोस् ।
What roles do you have as a conscious citizen to conduct free and fair election? Write in four points.

१८. उचाइले हावापानीमा कसरी प्रभाव पार्छ ? छोटकरीमा वर्णन गर्नुहोस् ।
How does altitude affect climate? Explain briefly.

१९. तल दिइएको ऐतिहासिक घटनालाई समय रेखामा देखाउनुहोस् ।
Show the following historical events in a time line.

मिति (Date)	घटना (Events)
वि.सं. २०६९ (2069 B.S.)	संविधान सभाको विघटन (Constituent Assembly was dissolved)
वि.सं. २०७० (2070 B.S)	संविधान सभाको निर्वाचन (Election of Constituent Assembly)
वि.सं. २०७२ (2072 B.S.)	नेपालको संविधान जारी(Promulgation of Constitution of Nepal)
वि.सं. २०७४ (2074 B.S.)	स्थानीय तह, प्रदेश र संघीय संसद्को निर्वाचन (Election of Local level, Province and Federal Parliament)

२०. तपाईं को समुदायमा पर्यटकको आवागमनले परेको कुनै चार सकारात्मक प्रभाव बुँदागत रुपमा लेख्नुहोस् ।
Write the positive impacts of tourists arrival in your community in four points.

२१. संयुक्त राष्ट्रसंघका कुनै चार उद्देश्यहरु लेख्नुहोस् ।
Write any four objectives of the UNO.

२२. नेपालमा कार्यरत संयुक्त राष्ट्रसंघीय विशिष्टीकृत संस्थाका कार्यहरु प्रभावकारी बनाउने उपायहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।
Mention the measures to make the UN Specialized Agencies' function effective in Nepal.

समूह 'ग' (Group 'C')

तलका प्रश्नहरूको लामो उत्तर दिनुहोस् । **४x९=३६**

Write long answer of the following questions.

२३. न्यायपालिकाको परिचय दिनुहोस् । न्यायपालिकाका कार्यहरु छोटकरीमा वर्णन गर्नुहोस् । ३+६=९
Introduce judiciary. Explain in brief the functions of judiciary.

२४. पृष्ठभरिको नेपालको नक्सा बनाई दिइएका तथ्यहरु उपयुक्त सङ्केतद्वारा भर्नुहोस् । ३+(६x१)=९
Draw the outline map of Nepal and insert the following facts with appropriate index.

क्रमशः

अपि हिमाल (Mt. Api), बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज (Bardia National Park), भोटेकोसी (Bhote Koshi), जानकी मन्दिर (Janaki Temple), चन्द्रगढी (Chandragadhi), तिलिचो ताल (Lake Tilicho)

अथवा (Or)

दिइएको विश्वको नक्सामा तलका तथ्यहरू भर्नुहोस्। ९x१=९

In the given map of world, insert the following facts.

लस एन्जल्स (Los Angles), हडसन खाडी (Hudson Bay), मिसिसिपी नदी (River Mississippi), सहारा मरुभूमि (Sahara Desert), मडागास्कर (Madagascar), कलाहरी मरुभूमि (Kalahari Desert), अमेजन नदी (River Amazon), ब्राजिलियन उच्चसमस्थली (Brazilaian highland), पम्पास (Pampas)

२५. प्रथम विश्वयुद्ध र द्वितीय विश्वयुद्धबीच आर्थिक, सामाजिक र अन्य पक्षहरुको आधारमा तुलना गर्नुहोस्। ९

Compare between the first world war and second world war on the basis of economic, social and other aspects.

अथवा (Or)

तपाईंले कुनै धार्मिक/ऐतिहासिक स्थलको शैक्षिक भ्रमण गर्नुभएको हुनुपर्छ। तल दिइएका उपशीर्षकको आधारमा प्रतिवेदन तयार पार्नुहोस्। १+२+२+२+२=९

You must have been to a religious/historical place as an educational tour. Prepare a report on the basis of the following sub-titles.

- परिचय/शीर्षक (Introduction/Title)
- उद्देश्य (Objective)
- स्रोत (Sources)
- विवरण (Description)
- निष्कर्ष (Conclusion)

२६. वैदेशिक रोजगारको महत्त्व र चुनौतीहरु छोटकरीमा वर्णन गर्नुहोस्। ५+४=९

Explain briefly the importance and challenges of foreign employment.

माध्यमिक शिक्षा परीक्षा २०७४ (SEE 2018)
उत्तरकुञ्जिका (Marking Scheme)

विषयः **अनिवार्य सामाजिक अध्ययन**

पूर्णाङ्कः- १००

उत्तरपुस्तिका परीक्षण कुञ्जिका उत्तरपुस्तिका परीक्षणको निम्ति परीक्षकलाई सामान्य मार्गनिर्देशन हो । परीक्षकले उत्तरको शुद्धता, स्तरीयता, मौलिकता आदि हेरी आवश्यकता अनुसार विवेक प्रयोग गरी स्तर अनुसार सही, स्पष्ट, उपयुक्त, मापनीय र स्तरीय मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ । सम्भव भएसम्म कुञ्जिकाले निर्देश गरेको परिधि र सीमाभित्र रही मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।

प्र. नं.	उत्तर	अङ्क
१.	विद्यार्थीले आफू बसेको प्रदेशमा अवस्थित कुनै २ पर्यटकीय स्थलको नाम लेखेमा	०.५×२=१
२.	जनचेतना जगाउने, कानूनको प्रयोग जस्ता बुँदा लेखेमा	०.५×२=१
३.	निर्वाचनको महत्व थाहा नहुनु, मतदाता शिक्षा प्रभावकारी नहुनु, जटिल निर्वाचन प्रक्रिया मध्ये कुनै एक कारण समेटी लेखेमा	१
४.	अमेजोन वेशीको धना जंगल भनी लेखेमा	१
५	नदी : शहर : ●	०.५×२=१
६.	श्रोत र साधनको न्यून परिचालन, जातीय द्वन्द्व जस्ता दुई बुँदा लेखेमा	०.५×२=१
७.	वि.सं. २०१५ लेखेमा	१
८.	कुनै उपलब्धि – राजतन्त्रको अन्त्य, गणतन्त्र, संघीयत आदि मध्ये कुनै एक लखेमा	१
९.	आफू वसोवास गर्ने स्थानको भौगोलिक विशेषता (धरातल, हावापानी, वनस्पति, जनजीवन बारेमा संक्षिप्तमा उल्लेख गरेमा)	४
१०.	जनशक्तिको अभाव, पूँजीको अभाव, राजनीतिक अस्थिरता, महत्वकांक्षी योजना जस्ता कुनै चार बुँदा लेखेमा	१×४=४
११.	श्रोतको परिचालन, पूर्वाधार विकास, अन्य जनशक्ति तयार जस्ता कुनै चार बुँदा लेखेमा	१×४=४
१२.	उपयुक्त ढंगले स्तम्भ चित्र बनाएमा ४ अङ्क जस्तै स्केल र शीर्षक राखेको १ अङ्क र स्तम्भ चित्र बनाएको ३ अङ्क	१+३=४
१३.	कला/संस्कृतिको जानकारी, तत्कालिन जनजीवनको जानकारी, नयाँ पुस्ता र पुरानो पुस्ता बीचको सामन्जस्यता जस्ता बुँदा लेखेमा	४
१४.	लोक गीत रोज्छु भनी उपयुक्त चारओटा कारणहरु उल्लेख गरिए जस्तै ४ ओटा बुँदाहरु लेखेमा – लोक गीतले मौलिकता प्रदर्शन गर्ने भएकाले – लोक गीतले संस्कृति तथा अन्य पक्षहरुको पहिचान दिने भएकाले – लोक गीतबाट आफ्नोपन तल्लो पुस्तालाई हस्तान्तरण गर्न सकिने भएकाले	१×४=४
१५.	सामाजिक समस्याको असर तलका जस्तै मिल्ने ४ बुँदामा लेखेमा	४

	– समाजमा हिंसा र द्वन्द्व बढ्ने – मौलिक हक हनन् हुने – आर्थिक पछौटेपन हुने – अन्याय अत्याचार बढ्ने	
१६.	विद्यार्थीले कुनै एक सामाजिक कुप्रथा उल्लेख गरी कुनै चार समाधानका उपायहरु लेखेमा जस्तै, – जनचेतना जगाउने – कनुनी सुधारका लागि आवाज उठाउने – त्यस्ता कुप्रथामा आफू संलग्न नहुने – कुप्रथा विरुद्धको अभियानमा संलग्न हुने	४
१७.	मताधिकारको प्रयोग, कसैबाट प्रभावित नहुने, दल वा उम्मेदवारको जानकारी लिने, निर्वाचन आयोगलाई सहायोग जस्ता चार बुँदा लेखेमा	४
१८.	उचाई बढ्दै जाँदा पर्न सक्ने प्रभाव छोटकरीमा वर्णन गरेमा	४
१९.	उपयुक्त स्केलबाट समयरेखा देखाएमा	४
२०.	रोजगारीका अवसर, स्रोत र साधनको परिचालन, पूर्वाधारको विकास जस्ता मिल्ने चार बुँदा लेखेमा	४
२१.	संयुक्त राष्ट्रसंघको उद्देश्यहरु जस्तै, – विश्वमा शान्ति स्थापना गर्ने – सदस्य राष्ट्र बीच विकासमा सहयोग गर्ने – सदस्य राष्ट्रमा आर्थिक सामाजिक विकासमा सहयोग गर्ने – विश्व भाइचाराको भावना विस्तार गर्ने चार बुँदामा लेखेमा	४
२२.	संस्थाहरु बीच समन्वय, समस्याको पहिचान, सरकारसित सहकार्य जस्ता ४ बुँदाहरु लेखेमा	४
२३.	न्यायपालिकाको परिचय लेखेमा जस्तै, राज्यका मुख्य तीन अङ्ग मध्येको एक अङ्ग जसले कानुनको व्याख्या गर्ने र न्याय सम्पादन गर्ने कार्य गर्दछ वा यस्तै मिल्ने परिचय दिएमा न्याय सम्पादन, मौलिक हकको संरक्षण, संविधान र कानूनको व्याख्या, सल्लाह र सुझाव लेखि छोटकरीमा वर्णन गरेमा	१ ४×२=८
२४.	सामान्य आकार प्रकार मिलाई नेपालको नक्सा कोरेमा उपयुक्त सङ्केत प्रयोग गरी तथ्यहरु भरेमा	३ ६

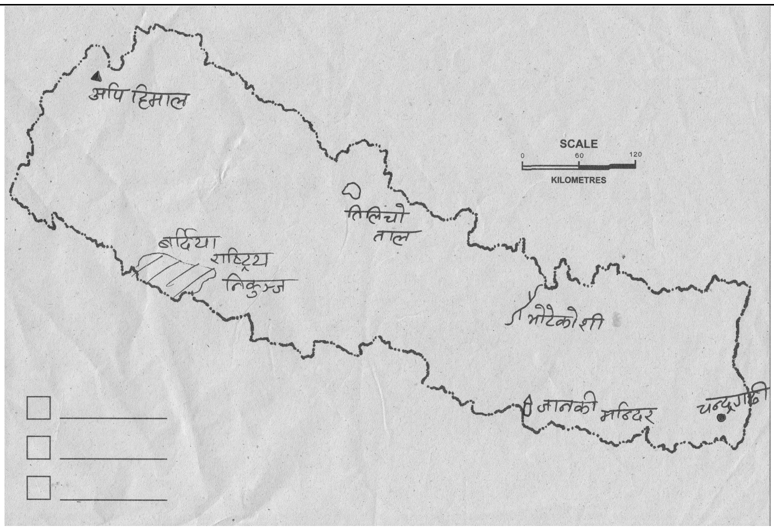

अथवा

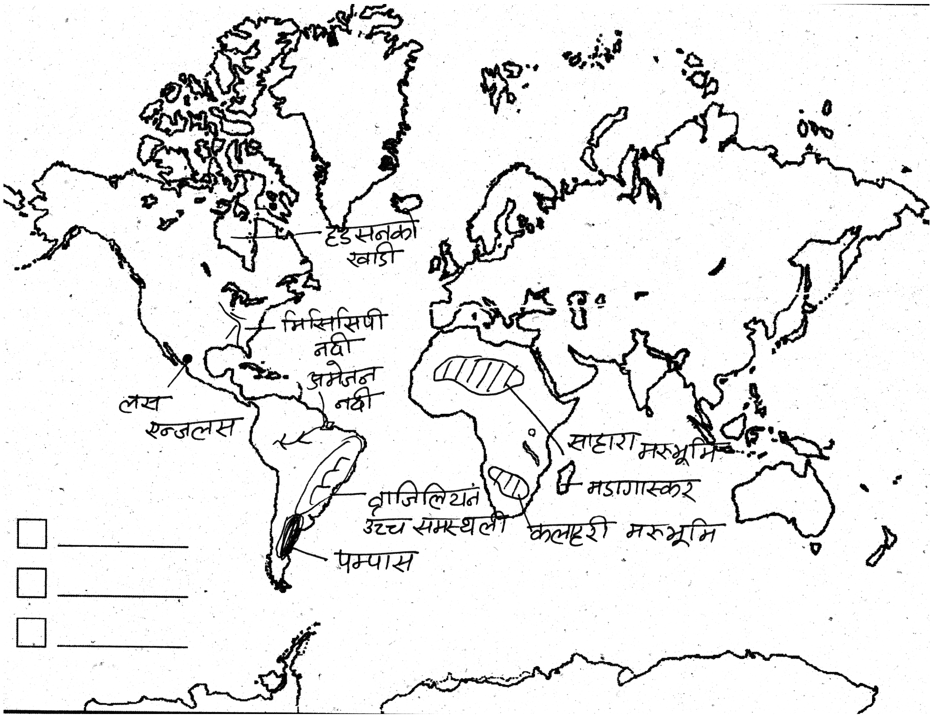

२५.	प्रथम र द्वितीय विश्व युद्ध बीच आर्थिक, सामाजिक र अन्य पक्षका आधारमा तीन तीन बुँदामा तुलनात्मक वर्णन गरेमा	३×३=९
	अथवा,	
	दिइएको निर्देशन अनुसार प्रतिवेदन तयार पार्ने	
	– शीर्षक	१
	– उद्देश्य	२
	– स्रोत	१
	– विवरण	३
	– निष्कर्ष	२
२६.	वैदेशिक रोजगारको पृष्ठभूमि लेखेमा	१

	वैदेशिक रोजगारका कुनै चार महत्व लेखेमा जस्तै, गरीबी निवारण, जीवनस्तरमा सुधार, राष्ट्रिय आयमा योगदान, स्वदेशमा उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी वैदेशिक रोजगारका कुनै चार चुनौति लेखेमा जस्तै : म्यानपावर कम्पनीका अपारदर्शी क्रियाकलाप, विदेश अवस्थित कुटनीतिक निकायको निष्क्रियता, अबैध बाटोको प्रयोग, तालिमको अभाव, जस्ता चुनौति प्रष्ट पारेमा	४ ४